Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.
Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Poštni urad Celovec 2 — Verlags ostamt Klagenfurt 2

P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XVI. Celovec, petek, 14. april 1961 Štev. 15 (987)

Utrjujmo izseljeniško zavest!

Ob obletnici izselitve koroških Slovencev

Vsako leto se v teh dneh posebno zavestno spominjamo tragičnih dogodkov, ki so se danes pred devetnajstimi leti zgrnili nad zavedno slovensko ljudstvo na Koroškem, dogodkov, ki naj bi pomenili uvod v »dokončno rešitev« vprašanja koroških Slovencev. Spominjamo se dneva, ko so zmage pijani nacistični zločinci hoteli enkrat za vselej uresničiti povelje svojega »Führerja«: Macht mir das Land deutsch!

Dobro pripravljeni in do vseh podrobnosti izdelani načrt likvidacije slovenskega življa na Koroškem so hoteli uresničiti v dveh dneh — 14. in 15. aprila 1942. Z enim samim zamahom naj bi postalo vse tisto, kar so pripravljali dolga desetletja strupeni šovinisti z nasilno germanizacijo potom šole, Heimatdiensta in njegovega naslednika Heimatbunda, nemškega Schulvereina, Südmarke, koroške Bodenvermittlungsstelle in nemške pete kolone — VDA SA-Standartenführerja Steinacherja. Po desetletja dolgem sistematičnem delu so smatrali, da je prišel čas, ko lahko uresničijo svoje sanje o »ein Volk, ein Reich, ein Führer«, da lahko prelomijo palico nad tistimi, ki še vedno nočejo verovati v zmago velenemštva. »Beauftragter des Reichskommissars für die Festigung deutschen Volkstums« SS-Standartenführer Maier Kaibitsch je s pomočjo SS in policije začel delati po načrtih, ki si jih je napravil že kot vodja koroškega Heimatbunda ob izdatni podpori krajevnih funkcionarjev nemško-nacionalističnih organizacij ter po letu 1938 nacističnih oblastnikov po vaseh in občinah.

Toda uresničevanje teh načrtov ni trajalo dolgo; uspel je le en sam velik udarec — 14. in 15. aprila 1942. Takoj nato je upor slovenskega naroda proti nacističnemu nasilju zajel tudi Koroško in na evropskih bojiščih so se zmage vajene nemške armade začele umikati pred silo narodov, ki so se bojevali za osvoboditev svoje po nemških barbarih opustošene domovine. V naslednjih letih je prišlo le še do manjših izseljevanj, kajti nemški »Herrenmensch« je že trepetal za svojo lastno kožo.

Ko se spominjamo teh dogodkov, ne moremo mimo trpljenja, ki so ga prestali naši izseljenci v letih pregnanstva. Prav tako pa tudi ne moremo mimo tega, da ne bi vedno spet opozarjali na ogromno škodo, ki so jo utrpeli izseljenci in ki smo jo utrpeli koroški Slovenci sploh. Zato pozdravljamo novi odškodninski zakon, s katerim bo končno priznana pravica do poprave škode tudi slovenskim žrtvam nacističnega preganjanja.

Toda hkrati moramo z vso odločnostjo odgovoriti tistim, ki bi nam hoteli osporavati pravico do odškodnine, češ, saj se je iz izseljeništva vrnilo večje število koroških Slovencev, kot jih je bilo sploh izseljenih. Vemo, čigavega duha otroci so to; znano nam je, da so to isti ljudje, ki so leta 1942 sodelovali pri zločinski izselitvi koroških Slovencev in danes našim zavednim ljudem spet grozijo, da bodo do konca izvedli načrt, ki se jim je takrat ponesrečil. Niti dve desetletji še nista minili od dogodkov leta 1942 in že spet slišimo po naših vaseh grožnje z novo izselitvijo: slišali smo jih med gonjo proti dvojezični šoli, slišali smo jih ob letošnjem ljudskem štetju in slišimo jih vedno spet, kadar koroški Slovenci potrkamo na vrata pravičnosti in zahtevamo pravice in enakopravnost, ki so nam zagotovljene v zakonih in ustavi.

Te grožnje pa nas ne morejo in ne smejo ustrahovati. Koroški Slovenci nismo klonili niti takrat, ko so imeli ljudje tega kova vso oblast v rokah in ko so nas skušali zatreti s fizično silo, marveč smo nasprotno zgrabili za orožje in šli v boj za visoke ideale človečanstva. In niso klonili naši izseljenci, čeprav so bili — oropani doma in premoženja — prepuščeni negotovi usodi, temveč se je v njih prav takrat porodila tista izseljeniška zavest, ki jim je vlivala pogum, da nikdar niso zgubili vere v končno zmago resnice in pravice.

Danes, ko se spominjamo dogodkov pred devetnaistimi leti, je prvenstvena naloga naših izseljencev in hkrati naloga vseh nas, da to zavest ohranimo živo, jo utrjujemo in širimo, ker je to naš najboljši garant, da bomo ostali trdni in vztrajni v našem pravičnem boju za tako rešitev manjšinskega vprašanja, ki bo zagotovila enakopravno in svobodno življenje slovenskega življa na Koroškem!

Zmagoslavje sovjetske znanosti:

Prvi človek se je vrnil iz vesolja

Znanstveniki iz vsega sveta ugotavljajo: Največji dogodek v zgodovini človeštva

„Vaša potrpežljivost ne bo podvržena predolgi preizkušnji," je pred nedavnim izjavil sovjetski profesor Črnihovski, ko so ga vprašali, kdaj bodo sovjetski znanstveniki lahko poročali o novem uspehu na področju vesoljskih poletov. In njegova napoved se je uresničila prej, kot bi kdo pričakoval: 12. aprila so s sovjetskega ozemlja prvič v zgodovini človeštva izstrelili v vesolje vsemirsko ladjo s človekom in jo potem, ko je 108 minut v višini 300 kilometrov obkrožala Zemljo, spet poklicali nazaj na predvideno točko sovjetskega ozemlja.

Kot senzacija prve vrste je šla v sredo po vsem svetu vest o prvem uspešno izvedenem poletu človeka v vesolje in sovjetski major letalstva Jurij Aleksejevič Gagarin je na mah postal junak, o katerem govori ves svet. Vsemirska ladja, s katero je Gagarin poletel okoli Zemlje, je tehtala 4725 kg, njena brzina med poletom pa je znašala kakih 30.000 km na uro. Ves čas poleta je bil prvi vesoljski pilot v stalni zvezi s postajo na Zemlji in je redno poročal o vtisih med obkrožanjem Zemlje, nato pa je zdrav in dobro razpoložen spet pristal na kraju, ki so ga sovjetski znanstveniki določili že vnaprej.

Vest o tem poletu so po svetu objavili v posebnih oddajah radia in televizije, svetovni časopisi pa so dogodku posvetili posebne izdaje. Znanstveniki iz vsega sveta so sovjetskim kolegom čestitali in imenovali polet „največji uspeh v zgodovini človeštva".

Gorbach je zamenjal Raaba:

Nova vlada je prisegla in prevzela posle

V torek dopoldne je bila na Dunaju izvedena že dalj časa napovedana sprememba v zvezni vladi. Dosedanji zvezni kancler Raab je po osmih letih odložil državne posle in napravil prostor mlajšemu — dr. Gorbachu — ter se vrnil na svoje staro službeno mesto kot predsednik ÖVP-jevskega gospodarskega združenja. Ob tej priložnosti je ÖVP izmenjala še nadaljnje štiri člane vlade, medtem ko so socialistični ministri in državni sekretarji ostali nespremenjeni. Nova vlada pod predsedstvom kanclerja Gorbacha se je še istega dne sestala k prvi seji ministrskega sveta, najprej pa je pred zveznim prezidentom dr. Schärfom prisegla, da bo zvesto izpolnjevala ustavo republike Avstrije.

Ob 10. uri dopoldne je imela stara vlada s kanclerjem Raabom na čelu svojo zadnjo sejo, kjer je formalno sklenila svoj odstop. Medtem ko je zvezni prezident ostavko Raabove vlade vzel na znanje in poveril nalogo za sestavo nove vlade dr. Gorbachu, so se v prezidentski palači zbrali člani novega kabineta, med njimi tudi tisti, ki jih je ÖVP na novo predlagala za člane vlade, da so nato takoj tudi prisegli in je nova vlada s tem tudi formalno prevzela svoje posle. Vse formalnosti so trajale komaj pičlo uro in Avstrija je dobila novo državno vodstvo.

Novo zvezno vlado sestavljajo naslednji člani:

zvezni kancler — dr. Alfons Gorbach (ÖVP),
vicekancler — dr. Bruno Pittermann (SPÖ),
notranji minister — Josef Afritsch (SPÖ),
minister za trgovino in obnovo — dr. Fritz Bock (ÖVP),
pravosodni minister — dr. Christian Broda (SPÖ),
minister za pouk — dr. Heinrich Drimmel (ÖVP),
minister za kmetijstvo in gozdarstvo — dipl. ing. Eduard Hartmann (ÖVP),
finačni minister — dr. Josef Klaus (ÖVP),
zunanji minister — dr. Bruno Kreisky (SPÖ),
minister za socialno upravo — Anton Proksch (SPÖ),
minister za državno obrambo — dr. dipl. ing. Karl Schleinzer (ÖVP),
minister za promet in elektro-gospodarstvo — dipl. ing. Karl Waldbrunner (SPÖ),
državni tajnik v notranjem ministrstvu — dr. Otto Kranzlmayr (ÖVP),
državni tajnik v obrambnem ministrtvu — Otto Rösch (SPÖ),
državni tajnik v zunanjem ministrstvu — dr. Ludwig Steiner (ÖVP),
državni tajnik v trgovinskem ministrstvu — Eduard Weikhart (SPÖ).

Ob zaprisegi nove zvezne vlade je zvezni prezident dr. Schärf najprej poudaril zasluge dosedanjega kanclerja Raaba in članov njegove vlade, nato pa je na nove vladne člane naslovil poziv, naj **tudi v bodoče stremijo za ohranitvijo notranjega miru, ki je glavni pogoj za položaj in ugled Avstrije v mednarodni politiki, hkrati pa tudi osnova za uspešni razvoj avstrijskega gospodarstva. Zato je potrebno** — je dejal zvezni prezident — **da se tudi v bodoče nadaljuje sodelovanje, ki se je v preteklosti izkazalo kot najbolj uspešno.**

Na prvi seji nove vlade je kancler Gorbach poudaril, da je prvenstvena naloga novega državnega vodstva **v brezkompromisni obrambi svobode in samostojnosti Avstrije.** Kot konkretne naloge je novi kancler navedel ohranitev stabilnosti gospodarstva in denarne vrednosti, da bi s tem bili dani pogoji za nadaljnji napredek avstrijskega gospodarstva, poleg tega pa bo treba kulturno dediščino ne samo ohraniti, marveč še množiti. **Pa tudi vse večje naloge, ki bi se pojavile pred novo vlado, bo mogoče rešiti, če bo vladal duh poštenega sodelovanja. Nova vlada bo svoje posle vodila v duhu človečanstva in v duhu ljubezni.**

De Gaulle grozi Alžircem:

Zmeda in uboštvo za Alžirijo

če se ne bi izrekla za povezavo s Francijo

Francoski predsednik De Gaulle je na svoji ostro zastraženi tiskovni konferenci v torek govoril o svojih načrtih glede ureditve alžirskega vprašanja. Čeprav je iz njegovih besed zvenela močna resignacija, pa je le bilo čutiti tudi upanje, da še vedno niso pokopane vse možnosti za tako odločitev Alžircev, ki bi pomenila nadaljnjo povezavo s Francijo. Za primer, da bi se Alžirci odločili za samostojno in neodvisno Alžirijo, pa je De Gaulle zagrozil, da bo Francija ukinila vsako pomoč tej državi, kar bi po njegovem mnenju imelo za posledico, da bi v Alžiriji zavladala zmeda in uboštvo, dežela pa bi bila na najboljši poti v komunizem. Po besedah De Gaulla Francija tudi taki odločitvi ne bi nasprotovala, pač pa bi bila prekinitev med obema državama potem popolna, kajti Francija ne bi ustavila le pomoči, marveč bi francoske naseljence v Alžiriji odpoklicala domov, Alžirce v Franciji pa pozvala, da zapustijo državo.

Kakor so bile De Gaullove besede ostre za primer samostojne Alžirije, tako so bile sladke in prisrčne za primer »francoske Alžirije«, kateri bi Francija »širokogrudno« nudila gospodarsko, finančno in kulturno pomoč. Pozabil je samo povedati, da je imela Francija za tako širokogrudnost že desetletja ne samo možnost marveč celo dolžnost! Ali pa je prav v tej zavesti krivde iskati sedanjo De Gaullovo resignacijo?

De Gaulle pa ni bil oster le napram Alžircem, marveč so njegovi očitki leteli tudi na račun Združenih narodov in celo na račun zahodnih zaveznikov, predvsem Amerike. Da do Združenih narodov ne goji posebne ljubezni, je nekako razumljivo, saj je prav Generalna skupščina OZN z večkratnim obravnavanjem alžirskega vprašanja obsodila francosko kolonialno politiko in Francijo prisilila k pogajanjem z Alžirci; zato smatra De Gaulle Ustanovno listino OZN kot »nepriietnost za vsakogar«. Njegova kritika na račun zahodnih zaveznikov odnosno Atlantskega pakta pa je osnovana zlasti na vprašanjih skupne obrambe, glede katere je De Gaulle mnenja, da mora Evropa uživati v tem pogledu samostojnost in neodvisnost.

Proces proti Eichmannu:

Na zatožni klopi je nacistični režim

ki je zagrešil zločine, kot jih človeštvo še ne pomni

V poslopju jeruzalemskega sodišča sedi od torka naprej pred sodniki sicer le bivši SS-Obersturmbannführer Adolf Eichmann, toda z njim je na zatožni klopi nacistični režim v celoti, ki je zagrešil zločine, kot jih človeštvo še ne pomni. Ko generalni državni pravdnik Hausner bere podrobnosti iz več tisoč besed obsegajoče obtožnice, se pred svetovno javnostjo še enkrat odvija vsa grozotna tragedija dvanajstih let »tisočletnega rajha«, ko je nemški »Herrenmensch« izvajal nad narodi Evrope največje barbarstvo v zgodovini človeškega rodu.

Dosedanji potek procesa proti Eichmannu je bil namenjen čitanju obtožnice, v kateri je Eichmann obdolžen najrazličnejših zločinov nad človeštvom, zločinov, za katere bi moral 12-krat biti obsojen na smrt. Obtožnica navaja tudi vrstni red držav, v katerih je nacizem kopičil svoje zločine; to so: Nemčija, Avstrija, Italija, Bolgarija, Belgija, Sovjetska zveza, Danska, Nizozemska, Madžarska, Jugoslavija, Grčija, Luksemburška, Monako, Norveška, Poljska, Češkoslovaška, Francija in Romunija. V prvi vrsti pa se obtožnica nanaša na zločine, ki jih je nacizem, poosebljen v Eichmannu kot odgovornemu za »dokončno rešitev« židovskega vprašanja, zagrešil nad Židi; in v tej zvezi je Eichmann obdolžen umora 6.000.000 Židov.

Proces v Jeruzalemu pa je pokazal še nekaj drugega: namreč strah gotovih krogov, da ob tej priložnosti ne bi prišle na dan tudi podrobnosti zločinskega delovanja ljudi, ki danes že spet zavzemajo važne položaje v Zahodni Nemčiji. Sploh je proces proti Eichmannu zelo neprijeten za ves Zahod in je ameriška »New York Times« v tej zvezi zapisala: Nesrečen aspekt tega procesa je, da Nemčijo sili, da se spet spomni nacistične strahovlade, zaradi tega bi lahko škodoval sodelovanju v svobodnem svetu.

Zato pa je tudi razumljivo, da bi ti krogi na vsak način hoteli preprečiti nadaljevanje procesa in je Eichmannov branilec, nemški odvetnik Servatius, kateremu je Izrael plačal 10.000 dolarjev, takoj v začetku ugovarjal, da izraelsko sodišče sploh ni pristojno soditi Eichmannu.

Tržaško vprašanje

po drugi svetovni vojni

Pod tem naslovom je pred nedavnim izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani obširna knjiga (384 strani s številnimi slikami, zemljevidi, zanimivimi prilogami ter krajšim povzetkom v angleščini), ki jo je spisal dr. Janko Jeri, znanstvenik in dober poznavalec problemov in ljudi na Primorskem. »Tri faze diplomatskega boja« je dal avtor kot podnaslov knjigi, v kateri je na podlagi obsežne dokumentacije podal pregled povojnega reševanja tega za Jugoslavijo tako pomembnega vprašanja — namreč vprašanja Trsta in njegove bližnje in daljne okolice, skratka vprašanja nove razmejitve med Jugoslavijo in Italijo po drugi svetovni vojni.

Celotno delo je razdeljeno na tri glavna poglavja: na dobo od leta 1945 do 1947, ko se je pričel boj za novo razmejitev in ko je bilo odprto tržaško vprašanje eno izmed značilnih pojavnih oblik zaostrovanja odnosov in poglabljanja blokovske razceplienosti med nekdanjimi vojnimi zavezniki; na drugo dobo od 1947 do 1953, ko se je reševanje tržaškega vprašanja sicer že premaknilo v sfero bilateralnih odnosov med obema sosednima državama, vendar so bili za to obdobje še vedno značilni poizkusi vsiljevanja enostranskih rešitev, kot so bili na primer tristranska izjava zahodnih sil z dne 20. marca 1948, sporazum o soudeležbi Italije pri upravi bivše cone A Tržaškega ozemlja ter slednjič dvostranski (anglo-ameriški) sklep z dne 8. oktobra 1953 o prepustitvi cone A Italiji; ter končno na tretjo obdobje (1953/54), ko so končno le dozoreli pogoji za rešitev, ki je sicer kompromisnega značaja, pa je vendar omogočila ureditev, ki je bila sprejemljiva za obe strani.

Za uvod je bilo po zagotovitvi avtorja seveda treba vsaj v glavnih potezah nakazati »predzgodovino vprašanja«, to je obdobje od prelomnice stoletja pa do druge svetovne vojne, ker je to v funkcionalni zvezi z osrednjo temo razprave in bistveno pomembno za razumevanje kasnejših dogodkov in stališč. Zato je Jeri v uvodnem poglavju razčlenil demografski razvoj, ekonomsko komponento v razvoju Trsta, nadalje italijansko agresijo proti Jugoslaviji leta 1941, jugoslovansko vojaško osvoboditev mesta leta 1945, politiko Zavezniške vojaške uprave in njen odnos do slovenskega prebivalstva in končno še politične premike na področju pod njeno upravo, v kolikor so bili le-ti stvarno povezani oziroma so vplivali na povojni diplomatski boj za rešitev tržaškega vprašanja.

Pri obravnavi treh zgoraj navedenih obdobij je govora o načelnih stališčih tako Jugoslavije kakor tudi Italije do reševanja tega problema. Medtem ko je Jugoslavija stala na stališču, da pri razmejitvi naj zaledje odloča o pripadnosti mest (opirala se je na dejstvo, da je okolica Trsta slovenska in da je mejo na zahodu postavila naselitev slovenskega življa pred 1300 leti), pa je bilo stališče Italije ravno nasprotno: mesta odločajo in ne zaledje. Prvo obdobje zaključi avtor s podpisom in uveljavitvijo mirovne pogodbe 1947 in pride do važne ugotovitve, da so mejo zahodne sile začrtale brez upoštevanja Jugoslavije, Sovjetska zveza pa je na to razmejitev pristala, ne da bi Jugoslavijo o tem obvestila.

Drugo obdobje diplomatskega boja, to je po podpisu mirovne pogodbe z Italijo, je potekalo najprej v luči prizadevanj, kako bi za Tržaško ozemlje dobili gavernerja, ki bi bil sprejemljiv za obe strani. V tej dobi predstavljajo enostranske akcije zahodnih zaveznikov očitno podporo Italiji, ki v njih vidi tudi prvo zadovoljitev svojih zahtev. Končno pa tudi v zahodnih prestolnicah začne prevladovati spoznanje, da pri razpravljanju o tržaškem vprašanju ne bo mogoče prezreti Jugoslavije in se vedno bolj uveljavlja mnenje, da bi bila najboljša rešitev v tem, če bi cono A prepustili Italiji, cono B pa Jugoslaviji. V tem položaju seže Italija po sredstvih sile in postavi svoje divizije na jugoslovansko mejo, česar tudi na Zahodu ne odobravajo; vendar preide cona A po anglo-ameriškem sklepu v italijansko upravo, kar privede do nadaljnje zaostritve, ko si na italijansko-jugoslovanski meji stojita nasproti dve armadi.

Šele v tretjem obdobju dozorijo pogoji za kompromisno rešitev, ki s podpisom londonskega sporazuma z dne 5. 10. 1954 poleg malenkostnih popravkov meje v korist Jugoslavije zagotovi Slovencem in Italijanom v obeh conah pravice mirnega prijateljskega sožitja in s tem možnosti za razvijanje dobrososedskih odnosov med obema državama.

Prirastek svetovnega prebivalstva:

Vsako leto 50 milijonov ljudi

Gospodarsko-socialni svet OZN je pred nedavnim objavil obširno poročilo, ki navaja zanimive podatke tako o naraščanju števila svetovnega prebivalstva, kakor tudi o gospodarskih, socialnih, zdravstvenih, vzgojnih in drugih razmerah po raznih predelih sveta. Poročilo navaja, da bo prebivalstvo sveta še tekom letošnjega leta preseglo tri milijarde, ker naraste vsako leto za okoli 50 milijonov, pri tem pa se to naraščanje iz leta v leto vedno bolj stopnjuje: pred vojno je znašal indeks naraščanja prebivalstva 1 odstotek, danes pa dosega že 1,6 do 1,9 %. Poročilo se v glavnem opira na stanje v letih 1953 in 1955, zato seveda ni v vsakem oziru aktualno, vendar so podatki v glavnem veljavni tudi za današnje razmere.

Omenjeno poročilo zatrjuje, da povzroča naraščanje prebivaslstva vedno večji razvoj urbanizma. Pri gradnji novih stanovanj je bila na prvem mestu Sovjetska zveza s 14 novimi stanovanji na tisoč prebivalcev. Število novih stanovanj v Ameriki se giba od 7 do 9 stanovanj na tisoč prebivalcev, evropski rekod pa je dosegla Zahodna Nemčija z 10 stanovanji na tisoč prebivalcev, sledile pa so ji Švedska, Nizozemska, Norveška in Francija.

Glede plač in mezd je bila pri povišanju na prvem mestu Poljska s 40 odstotki v štirih letih. Sledile so ji ostale dežele Vzhodne Evrope, med zahodnimi državami pa je bila spet na prvem mestu Zahodna Nemčija z 20-odstotnim povišanjem plač in mezd. 10 do 15 % povišanja so dosegle Francija, Velika Britanija, Belgija, Švica, Avstrija, Italija, Norveška, Švedska in Argentina, medtem ko so se plače in mezde v Ameriki ter Kanadi povišale le za kakih 10 odstotkov.

Po navedbah omenjenega poročila zasluži in porabi prebivalstvo industrijskih dežel vedno več denarja, medtem ko se afriško prebivalstvo komaj vzdržuje, prebivalstvo Latinske Amerike pa ječi pod inflacijo. Amerika in Kanada sta še vedno imeli najvišje dohodke in najkrajši delovni čas, prebivalstvo Daljnega vzhoda pa je imelo najnižje povprečje prehrane na svetu. V tem delu sveta se je proizvodnja na osebo zmanjšala celo v primerjavi s predvojnim stanjem. Zmanjšala se je tudi potrošnja mesa, potrošnja ostalih prehrambenih proizvodov pa se izpopolnjuje z uvozom.

Splošna podražitev potrošnega blaga v tem razdobju razmeroma ni bila pomembna, razen v Argentini, Boliviji, Braziliji, Čilu, Paragvaju in Urugvaju. V Evropi pa se je naravnost ogromno povečala prodaja avtomobilov in televizijskih aparatov, dočim so prodaje na tem področju v Ameriki že začele upadati.

Nasprotno pa so v poročilu mnogo bolj razveseljivi podatki o zdravstvenem stanju po svetu, čeprav na primer v tropskih deželah še vedno boluje za malarijo okrog 150 milijonov ljudi. Zelo velik napredek — zlasti v Sovjetski zvezi — je bil narejen v boju proti otroški paralizi, prav tako pa je bilo zabeleženo tudi nazadovanje kuge in kolere v Indiji, pač pa povzroča zaskrbljenost znatno povečanje spolnih bolezni predvsem v razvitejših in tudi v visoko razvitih deželah.

Med državami, ki izdajo največ sredstev na osebo za socialno skrbstvo, je bila Sovjetska zveza oziroma njena zvezna država Ukrajina. Zelo visoke postavke za socialno zavarovanje pa imajo tudi v Izraelu, Zahodni Nemčiji, Franciji, Jugoslaviji in Kanadi. Na področju izobraževanja pa je bil zabeležen poseben napredek v Latinski Ameriki, v Afriki in v raznih arabskih deželah. Najslabši položaj glede izobrazbe in vzgoje sploh je v Aziji, kjer samo v dveh deželah vsi otroci obvezno obiskujejo redni šolski pouk.

Preko 6000 inozemskih gradbenih delavcev

Avstrijska sindikalna zveza je obvestila socialno ministrstvo, da je do 31. oktobra t. l. odobrila kontingent za 6050 inozemskih delavcev v gradbeni stroki. Kontingent ne obsega gradbeno pomožnih in gradbeno stranskih obratov.

Ogromno delo pošte

V poslovnem poročilu avstrijske pošte za leto 1960 beremo zanimive številke iz dejavnosti te ustanove. Številke zanimajo tudi široko javnost, kajti vsakdo ima s poštnimi uradi več ali manj opravka, zato jih v naslednjem nekaj navajamo:

V telefonskem krajevnem in v prometu na daljavo so leta 1960 govorili celih 47,268.648 pristojbinskih ur, kar je za 15 odstotkov več kakor v letu poprej. V telefonskem prometu z inozemstvom so govorili 16,033.622 minut. Pristojbine za telefonske razgovore so dosegle vsoto 126,2 milijona šilingov, to je za 12,5 odstotka več kakor leta 1959.

Pisemski promet je lani dosegel v tuzemstvu okoli 7000 milijonov pisemskih pošiljk. Pisemski poštni promet v inozemstvo je lani presegel promet v primeri z letom poprej za 10,8 odstotka ter so v inozemstvo odpremili več kot 203 milijone pisemskih pošiljk. Med priporočenimi pismi se jih je lani zgubilo 170, od vrednostnih pošiljk pa nobena. Paketov je lani pošta odpremila 24 milijonov, med temi 3333 paketov ni prišlo v roke prejemnikov, za katere pa je pošta plačala odškodnino. Pisemskih zbiralnikov je v vsej Avstriji 19.987.

Izgradnja Ljubeljskega predora

Na Bledu so končali in podpisali protokol sedmega zasedanja avstrijsko-jugoslovanskega podkomiteja za izgradnjo Ljubeljskega predora. Soglasno so izrazili željo po pospešitvi gradbenih del. Ob priložnosti zasedanja je član vlade LR Slovenije Bojan Polak priredil v hotelu Toplice kosilo, ki se ga je razen obeh delegacij udeležil tudi avstrijski generalni konzul v Ljubljani dr. Karl Newole.

I. slovenski kongres telesne kulture:

Telesna kultura — važen činitelj

v dobi avtomatizacije in mehanizacije

Zadnje dni je v Ljubljani zasedal I. kongres telesne kulture Slovenije, na katerem se je zbralo blizu 400 delegatov in 150 gostov iz vseh predelov LR Slovenije. Na kongresu je bilo poudarjeno, da je v dobi čedalje večje avtomatizacije in mehanizacije telesna zaposlitev ljudi čedalje manjša, nesorazmerje med telesnim razvojem in iz dneva v dan večjim duševnim bremenom pa je moč odpraviti le s smotrno telesnovzgojno aktivnostjo.

Kako močno je telesna kultura razširjena v Sloveniji, kažejo naslednji podatki: v športnih organizacijah je bilo lani 86.434 članov, v sindikalnih športnih aktivih 42.000 delavcev in uslužbencev, v šolskih športnih društvih 42.000 dijakov in dijakinj, športna društva „Partizan" pa so štela 69.000 članov. Iz tega sledi, da je lani približno vsak šesti prebivalec Slovenije vadil in utrjeval svoje zdravje v telesnovzgojnih organizacijah.

Vendar te številke še ne zadostujejo, se je glasila ugotovitev kongresa, marveč bo treba športno udejstvovanje tako mladih kakor tudi starejših še naprej razvijati. V ta namen pa so potrebna tudi velika denarna sredstva ter je kongres v svoji zaključni resoluciji zahteval, da je treba v ta namen zagotoviti posebne sklade pri občinah, komunah, okrajih in v republiškem merilu.

Da bi delo na telesnovzgojnem področju olajšali, je bila ustanovljena Zveza za telesno kulturo Slovenije kot osrednja organizacija.

PO ŠIRNEM SVETU

NEW YORK. — V posebnem političnem odboru OZN so razpravljali o rasni diskriminaciji v Južni Afriki. Francoski delegat je sporočil, da bo glasoval za enega od dveh načrtov resolucije, ki sta predložena odboru, tudi če s pridržki, kakršne je izrekla Velika Britanija. Francoski sklep pomeni temeljito spremembo dosedanjega stališča. Kakor Anglija, se je tudi Francija doslej vedno uprla ali se vzdržala pri glasovanju o vsaki resoluciji, ki se je tikala rasne diskriminacije v Južni Afriki.

BRUSELJ. — Lefevre, ki ga je belgijski kralj pooblastil, naj bi skušal sestaviti novo vlado, je na tiskovni konferenci izjavil, da bo škušal sestaviti vlado, ki bo sprejela in bo sposobna sprejeti drzen program, ki je sedaj nujno potreben. Glavna vprašanja, s katerimi bo imela nova vlada opravka, bodo: postaviti državne finance na trdno podlago, znova dati Belgiji njeno važno mesto »v združeni Evropi, ki se gradi« in rešiti »zelo konkretno vprašanje« med Flamci in Valonci. Dodal je, da namerava sestaviti vlado, ki bo morala biti dovolj močna, da bo lahko rešila vprašanja, ki so jih predolgo zanemarjali. Čas je, da se napravi pot novim, dinamičnim in energičnim pobudam. Svoje izjave je zaključil s pripombo, da bo zaprosil kralja za razrešitev če mu ne bo uspelo sestaviti takšne vlade.

JERUZALEM. — Mladi izraelski znanstvenik 31-letni Saadia Amiel je iznašel nov sistem za odkrivanje urana, čeprav v majhnih količinah, ki bo v veliki meri zmanjšal stroške. Sedaj vodi kot fizik oddelek za jedrsko kemijo pri reaktorju v Nahal Rubinu. Ta njegova naloga dopušča domnevo, da novi sistem na tak način izkorišča uporabljanje radioaktivnih izotopov za iskanje urana. Iznajdba je velike važnosti za tiste države, kakor je Izrael, ki razpolagajo z majhnimi sredstvi in z rudami, ki imajo majhen odstotek urana.

TOKIO. — Pred rtom Inawom vzhodno od Tokia se je potopila ribiška ladja »Keifuku Maru«. Pri tem je izgubilo življenje 21 mornarjev. Štiri metre od obale so našli razbitine ladje, o kateri ni bilo vesti od 1. aprila.

KASSEL. — V Kasselu je proces proti dvema nacističnima policijskima funkcionarjema, ki ju dolžijo, da sta dala aretirati in ustreliti 550 moških, žensk in otrok judovskega porekla v oktobru leta 1941 v Belorusiji. Gre za podpolkovnika Franza Lechthalerja in bivšega kapetana Willyja Papenkorta. Slednji je bil do lanskega maja, ko so ga aretirali, policijski komisar v Essenu, kar je ponovno dokaz, kako je Adenauerjeva uprava polna odgovornih funkcionarjev, ki so nekoč morili v imenu Adolfa Hitlerja in nemškega nacizma. Hkrati se je zvedelo, da se je bivši častnik esesovskih formacij Heinrich Heinmann, ki je čakal na sodno obravnavo v zvezi z umorom tisočev Židov in Poljakov, v svoji celici v zaporu Landerbergu obesil.

BUKAREŠTA. — V romunskem glavnem mestu so se končali razgovori vladnih delegacij Jugoslavije in Romunije o pripravah za sporazum o izgradnji hidroenergetskega in plovnega sistema na Djerdapu. Razgovore bodo nadaljevali v Beogradu. Kot poročajo so bili razgovori zadovoljujoči in so potekali v vzdušju razumevanja.

BEOGRAD. — V Jugoslavijo je prispela skupina slušateljev vojaških šol ZDA, ki je na običajnem letnem potovanju po evropskih državah. Ameriško skupino je sprejel načelnik višje vojne akademije generalpolkovnik Ivan Rukavina.

PARIZ. — Val atentatov s plastičnimi bombami v Franciji in Alžiru se še ni ustavil. Bomba je eksplodirala pred sedežem katoliškega narodnorepublikanskega gibanja v Parizu, kmalu nato pa še ena pred hišo podpredsednika versaillske občine. V Alžiru sta bili eksploziji pred mestno občino in pred stanovanjem policijskega oficirja, ki vodi preiskavo zaradi dosedanjih atentatov. Oblasti pripisujejo večino teh atentatov desničarskim ekstremistom, ki nasprotujejo pogajanjem z začasno alžirsko vlado.

HAMBURG. — Vodja sovjetskega trgovinskega predstavništva v Zahodni Nemčiji Gričin je izjavil, da je Sovjetska zveza predlagala ustanovitev sovjetskega trgovinskega urada v Hamburgu, največjem zahodnonemškem pristanišču. Župan Hamburga je dejal, da hamburški senat želi ustanovitev sovjetskega trgovinskega predstavništva v tem mestu ter razširitev gospodarskih odnosov med obema deželama.

V počastitev devetdesetletnice F. S. Finžgarja:

„Razvalina življenja“ po naših odrih

Leta 1921 je sedanji starosta slovenskih književnikov F. S. Finžgar izročil slovenskemu ljudstvu, slovenskim gledališčem in igralskim družinam svojo četrto igro »Razvalina življenja«. Še isto leto, in sicer za proslavo pisateljeve petdesetletnice je bila ta drama iz kmečkega življenja dne 26. februarja 1921 igrana v Ljubljani. Od tod je stopila v slovenski svet, ki jo je sprejel z odprtim srcem, jo neštetokrat uprizarjal in gledal vse v današnji čas in leto pisateljevega devetdesetletnega življenjskega jubileja.

Letos so slovenska gledališča in amaterji dramatike v podvojeni in potrojeni meri segli po tej sicer že štirideset let stari, a zato nič manj aktualni in priljubljeni drami, ki biča pohlep in brezsrčnost med ljudmi. Z njeno uprizoritvijo častijo pisateljevo devetdesetletnico. Uprizoritev „Razvaline življenja“ smo deležni tudi koroški Slovenci. V okviru kulturnega in prosvetnega tedna jo je Slovensko prosvetno društvo „Svoboda“ v Št. Janžu v Rožu uprizorilo na domačem odru in v Logi vasi, prihodnjo nedeljo pa jo bo ponovilo v Bilčovsu.

Zadnjo soboto in nedeljo pa so „Razvalino življenja“ gledali v Podjuni, kjer je z njo v Lepeni in v Št. Primožu v Podjuni gostovala dramska skupina Prosvetnega društva Jezersko. V obeh krajih, pri Rastočniku v Lepeni in pri Voglu v Št. Primožu, sta bili dvorani nabito polni hvaležnih in navdušenih gledalcev, od katerih je veliko število gledalo dramo že drugič in tretjič, mnogo pa je bilo tudi takih, ki so njeno vsebino šele topot spoznali. Vsi pa so bili nad uprizoritvijo Jezerčanov enako navdušeni. Marsikdo je zatrjeval — in tej trditvi se pridružujemo — da na Koroškem „Razvalina življenja“ še ni bila tako dovršeno in v podrobnostih izrazito odigrana, kakor pa to pot. Navajeno naših starih odrov in njihove skromne scenerije in razsvetljave je bilo naše ljudstvo vzhičeno nad sicer enostavnim, toda zelo prikupnim prizoriščem, zlasti pa nad efektno razsvetljavo šestih žarometov.

Toda to je bila le zunanja fasada igre, vsebino — in to globoko doživeto — so igri dali igralci. Ne da bi hoteli biti kritiki vlog, moramo kot umetniško najbolj dovršeno odigrane izluščiti vloge starega samogoltnega žganjarja Urha, dekle Tone in kmeta-voznika Sirka. Nič manj dovršeno, vendar pod rahlim vplivom teh vlog so se pokazale vloge Urhove hčerke Lenčke in njenega od Urha vsiljenega snubca in moža Martina ter od slednjega in Urha odrinjenega in za svojo domačijo operharjenega Lenčkinega izvoljenca Ferjana. Tudi potovka Mica je bila kot zapeljivka ženskega sveta k pijančevanju in žganju doživeto odigrana. Skratka: Dramska skupina prosvetnega društva Jezersko je pokazala dobro izvežbanost, znala je globoko vsebino igre prenesti na gledalce, zakar so ji bili le-ti zlasti v Lepeni, kjer so zaradi natrpanosti dvorane mnogi gledali uprizoritev od zunaj skozi odprta okna, iz srca hvaležni.

Dramska skupina prosvetnega društva Jezersko pa je tudi pokazala, kako bi tudi pri nas bilo mogoče uprizarjati igre, če bi šola posredovala mladini slovenski pismeni jezik in če bi bila naša društva deležna materialne podpore za prepotrebno modernizacijo odrov in njihove opreme s strani občin. Naši društveni odri so zelo pomemben činitelj v širjenju kulture in prosvete na vasi, kajti vedno spet pritegnejo igre najširše plasti kulturnega razvedrila in umetnostnega izživljanja željnega ljudstva.

Igralska skupina PD Jezersko je s Finžgarjevo dramo „Razvalina življenja“ gostovala v Podjuni

Nov slovenski film: „Ples v dežju“

Pred nedavnim so v Ljubljani končali snemanje najnovejšega slovenskega filma, ki nosi naslov „Ples v dežju“. Scenarij za film je po romanu Dominika Smoleta „Črni dnevi in beli dan“ napisal Boštjan Hladnik, ki je vodil tudi režijo. V filmu nastopa tudi znani gledališki in filmski igralec Miha Baloh, ki smo ga spoznali ob gostovanju Slovenskega gledališča iz Trsta na Koroškem.

Film obravnava sodobno psihološko zgodbo iz življenja umetnikov, ki se odvija predvsem med slikarjem Petrom (Miha Baloh) in ne več mlado gledališko igralko Marušo (Duša Počkajeva).

Komaj je zaključilo snemanje tega filma, pa je podjetje „Triglav-film“ že pričelo snemati nov slovenski umetniški film „Balada o trobenti in oblaku“, za katerega je napisal scenarij Ciril Kosmač po svoji istoimenski noveli; režijo pa vodi priznani slovenski režiser France Štiglic.

Naj navedemo v tej zvezi še nekaj podatkov o tem, kateri jugoslovanski filmi so najbolj pritegnili publiko. Statistika navaja za štiri filme podatke po treh letih predvajanja, za tri filme po dveh letih in za dva filma po enem letu predvajanja pred domačo, to je jugoslovansko publiko. Po treh letih predvajanja si je film **„Pop Čira in pop Spira“** ogledalo 1,443.500 gledalcev; film **„Ne čakaj na maj“** (drugi del „Vesne“, ki smo ga in ga bomo še gledali tudi po naših vaseh) 1,252.200 gledalcev; film **„Svojega telesa gospodar“** 1,243.000 gledalcev in film **„V soboto zvečer“** 1,035.000 gledalcev. Po dveh letih predvajanja pa so bile zabeležene naslednje številke obiskovalcev: film **„Miss Stone“** 1,075.000; film **„H-8...“** 827.000 in film **„Gospa ministrica“** 789.000. Film **„Vlak brez voznega reda“** pa si je že tekom enega leta ogledalo 763.000 gledalcev, medtem ko je film **„Razpoka v raju“** v istem obdobju prišel na 456.000 obiskovalcev.

Tudi v sloviti „Scali“ ni vse v redu

Milanska »Scala« sicer še vedno slovi kot ena najboljših opernih hiš v svetu in se vsako leto lahko ponaša z repertoarjem kot malokatero gledališče. Vendar vse kaže, da tudi v sloviti »Scali« ni vse v redu, kot to na zunaj morda izgleda. Sicer reportoar milanske opere obsega vse od znanih del starejših mojstrov mimo standardnih opernih del prav do modernih komadov sodobnih avtorjev, toda dejstvo je, da občinstvo vidi odnosno sliši najbolj slavne pevce le ob premierah in nekaj prvih predstavah, dočim se mora pri vseh naslednjih uprizoritvah zadovoljiti z nadomestnimi silami, z manj znanimi povečini mlajšimi pevci. Pa tudi v finančnem oziru »Scala« kljub vsakokratni razprodani dvorani s 3200 sedeži, za katere znaša vstopnina od 3000 do 10.000 lir, ni brez skrbi, marveč je navezana na vsakoletno subvencijo, katera doseže letno skoraj celo milijardo lir. In kljub temu vsi ti dohodki upravi še ne zadoščajo, da bi krila vse stroške in je bilo lanske jeseni mnogo govora o finančnih težavah, ki so ogrožale milansko Scalo.

Najbolj značilna za trenutni položaj tega opernega gledališča je vsekakor izjava generalnega intendanta dr. Ghiringhellija, ki je v zvezi z morebitnim gostovanjem Scale v Sovjetski zvezi odkritosrčno priznal: Mi se v sedanjih razmerah ne upamo iti v Moskvo ali kamor koli drugam. Danes razpolagamo samo z dvema pevcema, za katera smo gotovi, da bi nas mogla dostojno reprezentirati. Mi pa ne smemo tvegati in postavljati na kocko naš težko doseženi ugled in sloves.

Razširimo dejavnost in vpliv prosvetnih društev

(6. nadaljevanje)

Ob vsestranskem skupnem prizadevanju za zboljšanje organizacijskih in materialnih pogojev naših prosvetnih društev,

- ob povečani brigi društvenih vodstev za prosvetni naraščaj, za šolsko mladino, zlasti pa za dijake in mladino v raznih nekmečkih poklicih;
- ob stalnem vspodbujanju mladine k iskanju sodobnih oblik prosvetnega dela in ob organizacijski pomoči in materialni podpori pri uveljavljanju teh oblik;
- ob nenehnem poskušanju vključevanja intelektualcev v prizadevanja prosvetnih društev in v neposredno društveno delo in
- ob vsestranskih prizadevanjih društvenega vodstva za zboljšanje materialnih pogojev društev, zlasti za ureditev prikupnih društvenih prostorov

se bo slovenska prosvetna dejavnost po naših krajih popestrila in dobivala čedalje večji kulturni in družbeni pomen in smoter.

O pomenu dela naših prosvetnih društev

Kadarkoli razpravljamo o kulturnoprosvetnem delu, vedno spet spoznavamo, da je neogibno potrebno, ker ima svoj vzgojni in izobraževalni pomen, s tem pa tudi svoj družbeni smoter. Bolj kot v preteklosti mora biti dandanes kulturnoprosvetno delo navezano na pogoje ekonomskega in socialnega razvoja našega prebivalstva in mora pomagati razčiščevati s tem povezane splošne probleme.

Ko iščemo probleme, ki naj postanejo predmet kulturnoprosvetne obravnave, se razgledujemo po življenju ter skušamo iz njega izluščiti poglavitna vprašanja, da bi se pridružili njihovemu reševanju. Pri tem iskanju se srečujemo z velikimi in perečimi problemi, ki pritegujejo naše pozornost naše skupnosti in družbe; srečujemo pa se tudi z drobnimi življenjskimi vprašanji, ki utripljejo v najintimnejših človeških doživetjih, pa zato niso nepomembna, ker ni srečen prizadeti človek vsedotlej, dokler mu nekdo ne razvozlja njegove življenjske uganke.

Ko tu načenjamo vprašanje pomena dela naših prosvetnih društev, je prav in potrebno, da najprej izluščimo probleme, ki pritegujejo nase tako našo pozornost kakor tudi pozornost družbe.

Med nami še vedno močno korenini miselnost, ki je prevzela našega človeka in društva v čitalniški dobi kulturnoprosvetne zdogovine. Ta miselnost, katere glavne poteze lahko združimo v pojmih lokalnega patriotizma, nacionalnega in socialnega šovinizma ter z njima vzročno povezane izolacije na neposredno območje srenje in na kmečki element, je imela morebiti svojo upravičenost v času, ko sta bila pojav vlaka in avtomobila še senzacija, ko po vaseh še ni bilo telefona in radia, ko je bila vas naselbina kmečkih ljudi in s kmečkimi potrebami neposredno povezanih vaških obrtnikov in prekupčevalcev. V tem času je bil vsak, kdor se je od drugod preselil v to življenje ali pa poskušal od zunaj v njega posegati, tujec, ki je naletel na strnjeni odpor vaške srenje.

V teku desetletij so naravni razvoj in do skrajnosti brutalni posegi v življenje srenje bistveno spremenili njeno lice. Problemi na vasi in po naseljih, ki so se spremenili v trg in mesto ali pa v industrijska središča in kjer so se kmečkemu elementu pridružili delavci, obrtniki, uradniki in drugi poklici, so se večali in se večajo, kakor drugod tako tudi pri nas, kjer v mentaliteto avtohtonega naroda posega mentaliteta številčno močnejšega sosednega naroda. V tem razvoju so si pričeli različni interesi nasprotovati, sožitje je postalo vedno težavnejše in nekdanjo srenjo so zajela trenja med narodnimi, poklicnimi in političnimi grupacijami prebivalstva.

Danes ni več samostojne srenje, vpliv razvoja in dogodkov v Ameriki ali na Daljnem vzhodu doživljamo enako kakor povsod čutimo odmev borbe odvisnih in kolonialnih narodov v Afriki ali drugod v Afriki ali drugod v svetu proti svojim nekdanjim zavojevalcem. Vsa ta dogajanja potom tiska, radia, filma in televizije posegajo tako neposredno v naše življenje, da le preradi otopimo v svojem zanimanju za tisto, kar nam bi moralo biti najbližje, kar neposredno posega v naše življenje in kar nam kroji našo usodo in bodočnost.

(Se nadaljuje)

„Srečanje mladine“ v Celovcu

Celovško socialistično društvo »Ljudska pomoč« (Volkshilfe) je že nekajkrat priredilo tako imenovana »srečanja mladine«, pri katerih so tako domači talenti kakor tudi gostje predstavili tisto obliko »umetnosti«, ki je med mladino posebno priljubljena — namreč jazz. Tako »srečanje mladine« je bilo zadnjo soboto tudi v celovški mestni hali, kjer se je poleg lepega števila mladih zbralo tudi precej starejših letnikov; navzoči pa so bili tudi deželni glavar Wedenig, predsednik »Ljudske pomoči« Herke in drugi.

Ne samo, da od napovedanih »zvezd« nekateri sodelavci sploh niso prišli, je ob pokazani kvaliteti jazza o kulturi ali umetnosti sploh težko govoriti in prepuščamo to raje drugim. Prav tako pa je bilo zelo malo kulturne ravni — vsaj po evropskem pojmovanju — tudi v tem, kako je zbrana mladina spremljala odvijanje sporeda: izrazito amerikanizirano žvižganje se pač ne podaja posebno dobro v naših dvoranah. Sploh je vprašanje zase, če nekateri v predirljivih krikih in v naravnost ekstatičnem zvijanju telesa vidijo višek umetnosti.

Nočemo biti »nazadnjaški« in mladini radi privoščimo, kar ji ugaja. Toda z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je naša slovenska mladina v primerjavi z drugimi tudi glede moderne glasbe ohranila še precej zdrave kritike.

KULTURNE DROBTINE

● V počastitev 10-letnice smrti slovenskega glasbenika ter prvega zbiralca in zapisovalca narodnih elementov Franceta Marolta so se člani akademske folklorne skupine „France Marolt“ (katera je gostovala tudi že pri nas na Koroškem) zbrali ob njegovem grobu na spominski svečanosti.

● Za 14. mednarodni filmski festival v Cannesu, o katerem smo obširnije pisali že zadnjič, se je doslej prijavilo 29 držav. Na festivalu bodo zavrteli okoli 50 filmov.

● Zavod „Primorske prireditve“ je za letošnjo turistično sezono pripravil bogat spored. Osrednja prireditev bo „Drugi festival jugoslovanske folklore v plesu in pesmi“; posebno pomemben bo tudi nastop ruske folklore z 280 nastopajočimi; beograjska Opera bo gostovala z opero „Faust“; razen tega pa bo še več manjših prireditev po vseh obalnih mestih.

Kmečko zborovanje v Šmarjeti

Minulo nedeljo se je v gostilni pri gorskem kmetu Gutovniku v Šmarjeti zbralo izredno veliko število kmečkega prebivalstva na razpravljanje in razgovor o gorsko-kmečkih vprašanjih. Sestanek je sklicala okrajna kmetijska zbornica v Velikovcu.

Kmetom je govoril sekretar okrajne zbornice ing. Fauster ter v svojih uvodnih besedah prav dobro zajel težavni gospodorski položaj gorskih kmetov, ki gospodarijo v vse težjih pogojih kakor kmetje na ravnini. V svojem referatu je govornik dal pobude za nekatere prednostne ukrepe, ki naj bi dvignili donosnost kmetijske proizvodnje ter olajšali tudi proizvodno delo. Med drugim je poudaril pomen pravilnega ravnanja s hlevskim gnojem, ki je še vedno najboljše gnojilo ter dal nasvet za ureditev gnojničnih jam, ker to dragoceno gnojilo ne sme odtekati v izgubo. Razen tega si je treba pomagati tudi z umetnimi gnojili dvigniti na negovanih travnikih in njivah pridelek krme in sicer na površini 82 arov toliko, da zadostuje za kravo z donostnostjo 3000 litrov mleka na leto. Nadalje je priporočal nabavo za hribe primernih traktorjev in novodobnih oral, nabavo elektro-motorjev, električnih peči in drugega več. Ker so v te kraje napeljali v zadnjih letih električno energijo, predvsem po zaslugi in prizadevanju libuškega župana, ter izgradili mimogrede omenjeno tudi dobre vozne poti, je bilo precej storjenega. Brez dvoma je to lep korak naprej, ker danes bi si že ne mogli več predstavljati prejšnjih časov brez elektrike, z ustreznimi potmi pa je mogoče odvažati in privažati dobrine z vsakovrstnimi vozili, kar so domačini s skupnim delom ter tudi s prispevki iz javne roke ustvarili v svojo korist.

Predavanju in tudi filmskim slikam iz vzornih kmetijskih obratov je navzoče kmečko prebivalstvo sledilo z zanimanjem.

Gotovo je, da zanimanja in prizadevanja tega marljivega, skromnega in varčnega gorsko-kmečkega prebivalstva za pridobitve napredka in s tem povezanega lepšega in boljšega življenja ne manjka. Predavanje je bilo zanimivo, poučno in vsi so si mislili, da bi bilo res lepo, če bi moglo biti res tako. Zamisli so lepe, idealne in mikavne — toda kako jih tudi uresničiti. Vsem manjka investicijskega kapitala, kmečkih pridelkov za prodajo je malo (ob intenzivnem naprednem kmetovanju bi jih bilo več), v gozdu ni mogoče vedno sekati in ponekod skoraj sploh ne več. Kje bodo torej sredstva za modernizacijo teh gorskih kmetij. Če imajo javne ustanove interes, da se v teh krajih ohrani zdrav in krepak kmečki živelj, ki bo tudi ljubil svojo rodno grudo in ji ostal zvest, potem je potrebno, da se tem kmetom seže bolj kot doslej pod pazduho ter se jim pomaga pri začetnih težkočah, da bodo s svojimi kmetijskimi obrati mogli korakati z naglim razvojem današnjega časa, da bo na teh kmetijah, obdarjenih s pokrajinsko lepoto, rastel zadovoljen in kremenit rod. Izdatne premostitvene subvencije za pospešitev modernizacije gorskih kmetij so nujna upravičena želja, s čemer bi bilo tudi nekoliko nadoknadeno in popravljeno desetletja trajajoče gospodarsko in socialno zapostavljanje teh krajev v primeri z gospodarskim pospeševanjem v mnogih drugih predelih dežele.

Dravski most pri Velikovcu

Ko bo zajezatev Drave pri novi veliki elektrarni Kazaze zaključena, oziroma bo voda zaprta, bo od tega kraja proti zahodu nastalo jezero, okoli 20 kilometrov dolgo ter 200 do 1200 metrov široko. Pri tem umetnem jezeru si obetajo tudi pojačen tujski promet, ko bo tudi v tem spodnjem kraju naše dežele privabljalo tujce, ki bodo imeli priložnost uživati sonce, zrak in vodo ter veslati s čolni po vodni gladini.

Zaradi tega zbirališča vode se mora umakniti 40 kmečkih domov z 800 hektarji zemlje. Preko mas te vode bodo morali postaviti v visokem loku ustrezen most. Pred nekaj leti so že na tem kraju pri Velikovcu nadomestili leseni most z moderno zgrajenim novim mostom, o katerem so ob otvoritvi ugotavljali, da je eden izmed najlepših in najmodernejših v Avstriji. Stroški gradnje novega mostu so samoumevno požrli težke milijone šilingov. Pri gradnji elektrarne v Kazazah in s tem združene zajezitve Drave pa se je izkazalo, da je komaj zgrajeni most, kljub temu, da je izpeljan precej višje kakor prejšnji leseni most, prenizko izveden ter ga je treba znatno dvigniti in sicer na levi strani Drave za 1,70 metra, na desni pa za 1,40 metra. Kako bo to tehnikom in inženirjem uspelo, je za neizvedence nerazumljivo, nekateri imajo celo pomisleke, da obstoja nevarnost, da bi se most pri dviganju lahko prelomil. V takem primeru bi ga morali znova graditi, kar bi zahtevalo spet težke milijone. Cestne in druge dogradnje k mostu so že domalega zaključene in kmalu bodo začeli s težavnim dviganjem mostu. Dviganje 4500 ton težkega mostu je seve riskanten podvzem in ljudje z zanimanjem pričakujejo, kako se bo to gigantsko delo izvedlo. Računajo, da bo ta operacija trajala okoli šest tednov ter bo treba za ta čas vozni promet preusmeriti preko mostu pri Kazazah oziroma pri Tinjah, kar pomeni ovinke nad 20 kilometrov.

Kar je, je in se ne da predrugačiti. Vendar tudi navadni ljudje ne morejo razumeti, kako so mogli pametni ljudje pri načrtovanju kazaške elektrarne prezreti to okolnost glede mostu, ko so bili vendar takrat, ko so gradili novi most pri Velikovcu, razgovori o gradnji elektrarne že aktualni. S tem bi lahko prihranili ogromno denarja. Ni rečeno, da ni prav, da se ustvarjajo delovne možnosti v spodnji pokrajini naše dežele, toda brezplodno porabljen, takorekoč v vodo vržen denar pa bi lahko obrnili v koristnejše namene za mnoge potrebe v velikovškem okraju, kakor na primer za res izdatno krepitev kmetijskih obratov v hribovitih krajih, ki se pod neprimerno težkimi pogoji borijo z gospodarskimi težkočami, katerih prebivalstvo pa tudi stremi za napredkom in boljšimi eksistenčnimi ter življenjskimi razmerami.

POTUJOCI KINO SPZ

predvaja slovenski umetniški film

„NE ČAKAJ NA MAJ"

(II. del Vesne)

v četrtek, dne 20. aprila 1961, ob 20.00 uri **v Celovcu** v Delavski zbornici, dvorana I.

v sobto, dne 22. aprila 1961, ob 20.00 uri **v Št. Janžu** Pri Tišlarju.

*

Iz mnogih krajev so se ljudje zanimali, kdaj bo spet nadaljevanje predvajanj filma Vesna, lepega slovenskega filmskega umetniškega ustvarjanja, katerega del predvajanj je gledalce brez izjeme, bodisi stare ali mlade, pritegnil nase, ki so z navdušenjem dojemali in sprejemali vase dve urici lepoto izrednega in lepega umetniškega doživetja. Tudi teh in nadaljnjih predvajanj ne bo nihče zamudil in če bi jih zamudil, bo zamudil dragocen užitek.

REBERCA

Tragični delovni nesreči je minuli teden v noči od torka na sredo podlegel Viktor Hus iz Gorič, ki je bil zaposlen v celulozni tovarni na Reberci.

Tovarniški delavec je bil zaposlen s polnitvijo silosa z zdrobljenim lesom za nadaljnjo predelavo. Proti jutru je naenkrat prenehal dotok materiala, na kar so postali drugi delavci pozorni, kajti pri silosu je bil Hus zaposlen sam. Šli so pogledat, kaj naj bi bil vzrok temu zastanku ter so na svoje veliko prepaščenje našli svojega delovnega tovariša mrtvega. Nesrečni Hus je iz nepojasnjenega vzroka prišel v brezkončni vijak (Förderschnecke), ki ga je usmrtil.

Žalostno vest o strahotni nesreči so sporočili ubogi ženi ter eno oziroma petnajst let starima otrokoma. Razumljivo je, kako je ta nenadni usodni udarec hudo prizadejal nesrečno družino, ki žaluje za svojim skrbnim očetom. Pokojni je bil šele 47 let star ter je veljal kot vesten in marljiv delavec, pri svojih tovarniških sodelavcih pa je bil zelo priljubljen. Vsi, ki so preminulega poznali in poznajo pokojnikovo družino, globoko sočustvujejo z žalujočo ženo in otrokoma.

Starši!

Dijaški dom Slovenske prosvetne zveze bo za prihodnje šolsko leto lahko sprejel več dijakov kakor doslej. Dom je sodobno urejen, dijaki so med učnimi urami in v času razvedrila in počitka stalno pod odgovornim nadzorstvom, oskrbo imajo izdatno in dobro. Dom se nahaja izven mestnega središča na lepem, zračnem in od cestnega prometa odmaknjenem prostoru v bližini Slovenske gimnazije.

Mesečni prispevek v znesku 360.— šilingov za vso oskrbo je razmeroma nizek, v posameznih primerih gospodarske šibkosti ali socialne stiske staršev pa dovoljuje Slovenska prosvetna zveza tudi še izjemno znižanje mesečne vzdrževalnine.

Za sprejem v Dijaški dom SPZ so zaželjeni predvsem marljivi in prizadevni dijaki, ki imajo veselje do učenja in reda.

Starši, ki imajo dijaka v srednji ali strokovni šoli v Celovcu ali ga bodo imeli s pričetkom prihodnjega šolskega leta jeseni, naj se pravočasno — najbolje kar takoj — pobrigajo za njegov sprejem v Dijaški dom Slovenske prosvetne zveze.

Podrobnejše informacije in možnost osebne prijave Vam nudi uprava Dijaškega doma SPZ vsak dan v času med 8.—10. uro predpoldne, pismene prijave za sprejem pa pošiljajte na naslov: **Franjo Ogris, upravnik Dijaškega doma SPZ, Celovec-Klagenfurt, Tarviserstrasse 16/I.**

RAZNE VESTI

Po sklepu zveznega prezidenta so gostilničarju kolodvorske restavracije v Celovcu, Matthiasu Strucklu, ki je hkrati namestnik predsednika sekcije za tujski promet pri koroški zbornici za obrtno gospodarstvo ter predstojnik strokovne skupine za koroške gostinske obrate in točilnice, podelili naslov: komercialni svetnik.

Na obali Klopinjskega jezera je bil zaposlen delavec Peter Lampichler iz Srednjih Trušenj ter je delal pri tamkajšnji kanalizaciji v okoli en meter globokem rovu. Utrgala se je zemeljska plast in ga zasula. Na srečo so ga navzoči delavski tovariši nemudoma izkopali iz kočljivega položaja, vendar si je Lamprecht pri nesreči zlomil nogo.

V Strpni vasi pri Šmihelu je konj do smrti pomandral 70-letnega rentnika Antona Werkla, ko je le-ta v hlevu, ki je last njegovega sina, napajal žival. Njegova hčerka je zaslišala nenavaden hrup in rezgetanje, bilo je že pozno zvečer, ter je nemudoma stekla v hlev, da pogleda, kaj bi utegnilo biti. Na tleh pri koritu je našla od konjskih udarcev hudo poškodovanega očeta in res je Werkel kakih deset minut potem podlegel smrtonosnim poškodbam. Poklicali so zdravnika dr. Ottowitza iz Pliberka, ki pa ni mogel drugega, kakor da je ugotovil smrt, ki je nastala zaradi notranje izkrvavitve vsled polomljenih reber in poškodb na trebuhu.

Tiskovni urad koroškega velesejma sporoča, da bo na letošnjem velesejmu, ki bo od 10. do 20. avgusta 1961, na zabavnem prostoru v gostinski hali Karla Beyerja spet igrala znana kapela »Linzer Buam«, godba, ki je obiskovalcem sejma dobro poznana.

Na zadnji seji celovškega mestnega sveta je mestni svetnik direktor Thurner poročal o ukrepih za modernizacijo mestne klavnice. Med drugim bodo zgradili novo pripravno nakladišče ter napravo za umivanje avtomobilov. Mestni svetnik Mayerhofer je podal poročilo o končnem obračunu za obnovo in izgradnjo zvezne obrtne šole. K stroškom, ki so znašali več kot 10 milijonov šilingov je mestna občina prispevala 3,356.000 šilingov.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Slovensko prosvetno društvo „Zarja„ v Železni Kapli
ima v nedeljo, 16. aprila 1961 ob ½ 12. uri dopoldan
Koncert pevskega zbora „France Pasterk-Lenart"
v kinodvorani v Železni Kapli

Slovensko prosvetno društvo „Svoboda" v Št. Janžu v Rožu
gostuje z igro
RAZVALINA ŽIVLJENJA
v nedeljo, dne 16. aprila 1961 ob 8. uri zvečer pri Miklavžu v Bilčovsu

Slovensko prosvetno društvo „Edinost" v Škofičah
ima s svojo igralsko skupino, pevskim in tamburaškim zborom ter inštrumentalnim triom
PESTRO PROSVETNO PRIREDITEV
v nedeljo, dne 16. aprila 1961 ob ½ 3. uri popoldan pri Pušniku v **Ločah nad Baškim jezerom**
Sodelujeta tudi pevska zbora SPD Hodiše in Loga vas

BILČOVS

Pri nas smo predpretekli teden imeli tri večere zaporedoma tečaj za matere in dekleta, ki so si na teh večerih osvajale teoretično in praktično znanje o vkuhavanju oziroma konzerviranju jestvin, da jih imajo v svojih domačih shrambah na razpolago takorekoč sveža za daljšo dobo. Takšno znanje je dandanašnji za vsako ženo, ki vodi gospodinjstvo, nad vse potrebno in koristno. Tega se naše gospodinje in dekleta tudi zavedajo, kakor smo bili lahko priča ob velikem zanimanju za ta tečaj. Zelo številna in razveseljiva je bila udeležba tečajnic, kajti vse tri večere se je zbiralo v mali dvorani pri Miklavžu nad 25 udeleženk, da so se ob strokovnem posredovanju seznanjale s tem danes nepogrešljivim znanjem v mnogostranski dejavnosti iz stroke dobre, napredne sodobne gospodinje, ki je hkrati tista, ki naj zna in razume iz povečini domačih pridelkov postaviti na mizo, bodisi kmečko ali delavsko, okusna, zdrava in tečna jedila v zadovoljstvo moža, kakor tudi v veselje vse družine.

Priznana gospodinjska učiteljica in voditeljica že vrste naših gospodinjskih tečajev, tovarišica Ančka Kokotova, se je tudi na tem kratkem tečaju izkazala kot odlična strokovna učiteljica in posredovalka koristnega gospodinjsko-kuharskega znanja. Voditeljica tečaja si je s svojim iskrenim in prijetnim odnosom ter poljudnimi in kvalitetnimi predavanji na mah pridobila naklonjenost vseh udeleženk teh večerov, kakor je znala vzbuditi tudi zanimanje pri praktičnem prikazu konzerviranja. Zaradi tega uspeh trivečernega tečaja tudi ni mogel izostati.

Gospodinjski učiteljici Ančki velja za ves njen trud, ki ga je vložila z vso svojo sposobnostjo v zelo koristen in poučen tečaj tudi v našem kraju, prisrčna zahvala! Zahvalo so ji ob razhodu izrekle vse tečajnice ter jo združile s prošnjo in željo, da bi še večkrat prišla v našo vas in jim še delila marsikaj potrebnega in koristnega iz svojega obsežnega gospodinjskega znanja.

Zahvala pa gre tudi gospej Boštijančičevi, ki je vodila priprave za tečaj in veliko doprinesla k temu, da je uspel s tako lepim uspehom.

Zadnji, tretji večer tečaja, pa se tečajnice po pouku niso hotele tako hitro raziti. V prijetnem domačem vzdušju je nastal zelo vesel, neprisiljen in živ družabni večer. Dekleta in gospodinje so pokazale, da se razumejo ob pravem času tudi poveseliti in pošteno zabavati. Družabnega večera so se udeležili tudi drugi gostje, med temi slučajno tudi odličen gost iz Celovca. Vse tečajnice in vsi drugi gostje so se počutili nadvse srečne in zadovoljne v veseli domači slovenski družbi.

KOLEDAR

Petek, 14. april: Justin
Sobota, 15. april: Helena
Nedelja, 16. april: Benedikt
Ponedeljek, 17. april: Rudolf
Torek, 18. april: Apolonij
Sreda, 19. april: Leon
Četrtek, 20. april: Neža

Mali leksikon

Kdaj so se pojavile na svetu prve banke in kakšni so bili takrat njeni posli?

Prve banke so se pojavile v srednjem veku in njihov edini posel je bil takrat, da so zamenjavale eno vrsto denarja za drugo. Sčasoma pa so se bančni posli razpredli tako, da se v kapitalističnem svetu niso omejile zgolj na poslovanje z denarjem in na posle, ki so jih razvile iz tega, marveč kontrolirajo, sodelujejo in celo vodijo mnoga industrijska, trgovinska in prometna podjetja. Temeljni posel bank pa je v kapitalističnem svetu le, da proti nižjim obrestim zbirajo razpoložljiva denarna sredstva in jih proti višjim posojajo. To je glavni vir njihovega dobička.

Ali je crawl ameriški ali avstralski način plavanja?

Plavanje je znano že iz najstarejših časov. Grki in Rimljani so imeli z vodo napolnjene bazene, toda ne za plavanje, marveč za kopanje, ker se s plavanjem kot športno disciplino takrat še niso ukvarjali. Prvi način športnega plavanja je bil prsni. Kot šport pa se je plavanje razvilo zelo pozno, približno okrog leta 1800, ko je bilo uvedeno kot obvezni predmet v vojaških šolah. Sedanji način najhitrejšega plavanja, tako imenovani crawl, izvira iz Avstralije. Tam ljudje že zdavnaj plavajo po tem načinu. Prvi so sprejeli crawl Američani. Ta način plavanja je prišel prvikrat na Olimpiado leta 1896.

V Pisi so utihnili zvonovi

Strokovnjaki so začeli trditi, da se bo svetovno znani stolp v Pisi prav kmalu porušil, če ga ne bodo primerno utrdili. Ta stolp, ki je visok 54 metrov, je že sedaj tako nagnjen, da pade njegova simetrala kar pet metrov izven središča njegove osnovne ploskve. Pa to še ni najhuje: vsi znaki kažejo, da se ta stolp čedalje hitreje nagiblje; doslej se je njegov nagib povečal vsako leto za 0,1 cm, sedaj pa se poveča letno že za 0,15 cm. Na oko se to resda ne zdi dosti, strokovnjaki pa vedo, da grozi stolpu velika nevarnost. Kako dolgo se bo ta umetnina renesančne arhitekture še mogla upirati zobu časa!

Ugotovili so, da se stolp nagiblje zato, ker stoji na peščenih tleh. Gradbeniški strokovnjaki so že pred časom skušali tla utrditi: pod nagnjenimi temelji stolpa so v več lukenj nalili 93 ton betona, ki se je potem strdil. Toda to je pomagalo le za nekaj časa, med minulo svetovno vojno pa je neka topovska granata poškodovala gornji del stolpa, nakar se je začel stolp še hitreje nagibati. V stolp so postavili seismograf (potresomer) in napravo, ki natančno kaže njegov nagib. Da bi preprečili tresljaje v okolici, ki še bolj pospešujejo nagibanje stolpa, so celo prenehali zvoniti z zvonovi, ki so v stolpu, razen tega pa so tudi zaprli vse parkirne prostore v neposredni bližini stolpa.

Strokovnjaki so predlagali več načinov, kako naj bi rešili stolp v Pisi. Po enem teh načinov naj bi ves stolp obdali z veliko jekleno „kletko", ki bi stolp držala tako dolgo, dokler ne bi skozi njegovo središče zgradili močan železobetonski nosilec, ki bi zaustavil nadaljnje nagibanje. — „Kletko" pa bi potem podrli. Neki poljski profesor predlaga, naj bi pri delu uporabili elektrokemični postopek — tako imenovano elektroozmozo — ki bi temelje stolpa utrdil. Z določenimi raztopinami nekaterih soli, ki iz njih nastajajo nove spojine, bi tako „strdili" tla, da se temelji stolpa ne bi več ugrezali. Spet druga skupina inženirjev pa predlaga, naj bi stolp „vzravnali" s posebnim sistemom dvigal, potem naj bi ga podložili z novimi temelji. Za sedaj še ni znano, kateri „zdravilni" postopek za poševni stolp v Pisi bodo uporabili.

OD TU IN TAM

Aluminijaste podmornice

V neki ameriški ladjedelnici bodo kmalu postavili kobilico za aluminijasto podmornico, s katero se bo mogoče potopiti do globine 5 tisoč metrov. V njej bo prostora za tri člane posadke in okrog 1700 kg instrumentov. V globini 5000 m bo lahko ostala 36 ur in prešla v tem času okrog 150 kilometrov dolgo razdaljo.

Čaj proti radioaktivnosti

Dva japonska znanstvenika sta objavila zanimive podatke, ki sta jih dobila na podlagi poskusov z laboratorijskimi mišmi. Rezultati so pokazali, da more določena množina popitega čaja ščititi organizem pred sevanjem izotopa stroncija 90.

Atomski poskusi

Sovjetski biolog Kuzin svari pred nadaljevanjem teh poskusov z jedrskim orožjem. Nadaljevanje poskusov z atomskimi bombami, pravi ugledni sovjetski znanstvenik, bi povzročilo na svetu od 100 tisoč do 200 tisoč obolenj na leto. Žrtve bodo dobile raka v kosteh in v krvi, pa tudi druge bolezni.

Cene uranu padajo

Najnovejši statistični podatki kažejo, da znaša letna proizvodnja urana na vsem svetu približno 30 tisoč ton. Od tega ga porabijo le 16.000 ton. Po današnjih cenitvah je v zemeljski skorji približno 90 milijonov ton tega elementa. Cena urana neprestano pada, in to zaradi povečane in izpopolnjene proizvodnje. Strokovnjaki sodijo, da že v bližnji bodočnosti uran ne bo več kot 10-krat dražji od bakra ali niklja.

„Moderne" čebele

Sovjetskim čebelarjem je uspelo vzgojiti novo vrsto čebel, ki imajo nenavadno dolge rilčke, s katerimi morejo srkati med iz globljih cvetličnih čaš. Dobra lastnost teh čebel pa je tudi v tem, da so izredno prijazne in domače in da ne pičijo drugače kakor le v samoobrambi.

Elektronski plavž

V neki zahodnonemški tovarni, nedaleč od Frankfurta, je začel obratovati prvi elektronski plavž. Namenjen je za taljenje tistih rud, iz katerih pridobivajo kovine, katerih tališče je zelo visoko. To velja predvsem za volfram, tantal, molibden itd.

Hiša bodočnosti

Če je kdo multimilijonar, pomeni, da je kaj lahko podvržen raznim ekstravagantnim popadkom. Tak je n. pr. tudi neki mister Fletscher, ki si je vtepel v glavo, da hoče imeti najmodernejšo hišo. Nekoliko manj bogati, a nič manj slavni mister Campbell, bolj znanstvenik kot arhitekt, pa naj bi to hišo zgradil v Kaliforniji na Covina-Bayu.

Hišo so zgradili, njene posebnosti pa so naslednje:

Gospa Fletscher tako rekoč ne potrebuje nobene služinčadi. Ko pade na hišo prva dežna kaplja, se vsa okna avtomatično zapro. Če se pojavi na vrtni stezi kak gost, najavlja njegovo prisotnost nekakšno brenčanje in že ga zagleda gospodinja na ekranu televizorja. Če je zaželen, zadošča samo pritisk na gumb in pred gostom se prično odpirati vrata druga za drugimi. Če ni zaželen oziroma če je to kak nadležni inkasant, finančni uslužbenec ali pa kak predstavnik »sedme sile«, potem gotovo ostane pred železno rešetko na vratih.

Gospa Fletscher ima tudi otroke. Ljubki so in razvajani, kot so običajno milijonarjevi otroci. Vse, kar poredneži počenjajo, pa vidijo starši na televizijskih oddajnikih, ki so nameščeni v kuhinji, kopalnici in celo v kleti. Ob tem bi človek vprašal, če prenese tako kontrolo tudi gospod Fletscher.

Potem še kuhinja. Lahko bi jo imenovali čudež moderne tehnike. Ultrazvočne naprave opozarjajo kuharico, ko zavre voda za kavo. Kotli ne stojijo na štedilniku, ampak plavajo tik nad njim. Sobe ogrevajo tapete, pretkane z ogrevalnimi nitmi, in podobno.

Hišo imenujejo »hišo bodočnosti«.

Cena?

To so pa zamolčali.

Kdaj dobimo svetovni koledar

Zakaj bi naj uvajali drugačen koledar? Zato, ker se sedanji koledar, kljub vsem zboljšavam ne ujema še zmeraj dovolj natančno s sončnim letom, to je s potovanjem Zemlje okrog Sonca. Leto je razdeljeno na 12 mesecev, ki niso vsi enako dolgi. To povzroča težave v gospodarstvu. Zato se je z uvedbo novega, primernejšega koledarja ukvarjal tudi gospodarski svet Združenih narodov in je že pred leti naslovil na vse države na svetu priporočilo, naj se zavzemajo za uvedbo primernejšega merila časa (leta).

Sedanji, tako imenovani gregorijanski koledar, ki ga je uvedel papež Gregor XIII. leta 1582, je sicer mnogo boljši od prejšnjega, julijanskega koledarja (ki se ga še vedno držijo pravoslavni), vendar ni dovolj natančen. Zaostaja namreč na leto za 26 sekund in odkar je v veljavi — kmalu bo štiri stoletja — je zaostal že na okrog 2 uri in 44 minut. Druga pomanjkljivost je, da četrt letja niso enako dolga, ker so tudi meseci različno dolgi — po 28 ali 29, 30 in 31 dni. Vsako leto se zaradi tega tedni ne iztečejo enako in vsako prihodnje leto se začenja z dnem, ki je naslednji po prvem dnevu v tem letu (če ni prestopno). Tako se je to leto začelo z nedeljo, prihodnje pa se bo s ponedeljkom.

Novi koledar po načrtu, ki se je zanj zavzel gospodarski svet Združenih narodov, bi teh pomanjkljivosti ne imel. Leto bi bilo razdeljeno prav tako na 12 mesecev, razdeljenih na četrtletja. Vsak prvi mesec četrtletja bi se začel z nedeljo vsako leto. To bi bili meseci januar, april, julij in oktober. Ti meseci bi imeli po 31 dni. Vsi drugi meseci bi meli po 30 dni (osem mesecev po 30 in 4 po 31 je 364 dni). Zadnji dan v letu bi ne imel imena nobenega dne v tednu in bi ga tudi ne zaznamovali s številko dneva v mesecu. To bi naj bil nekakšen svetovni praznik z imenom »svetovni dan« ali »dan človeštva«. Prestopna leta bi bila še nadalje, zato pa bi v vsakem prestopnem letu bila dva posebna dneva, ki bi ju ne uvrščali med navadne dni v tednu ali datumih. Za gospodarstvo bi bilo velikega pomena, da bi bilo v vsakem mesecu po 26 delovnih dni in da bi se tedni vsako leto enako zvrstili.

Korenine

38

Dobrica Ćosić

Sumničil je vse prerovske moške. Sem, bog, sem, vrag mi je plesal po duši. Vse vem, kaj sem zagrešil. Hodil je za njo, kadar je odnesla dninarjem kosilo, se skrival po ogradah in po koruzi, opazoval, kaj dela in s kom se pogovarja, jo očakoval, da se vrne domov. Kadar je odšel v Palanko, ji je rekel, da bo tam prenočil, pa se je v somraku vrnil. Pustil je konja na travniku in se tatinsko splazil do senika in prežal vso noč, dokler se ni utrudil. Nikakih namenov ni imel za primer, da bi se njegova slutnja uresničila. Želel je samo, da bi mu jo Simka potrdila. Nič več.

Nisem, bog, rotim se na tistega, ki se bo rodil.

„Kakšna božja stvar ti je sonce, Djordje! Ali čutiš: akacijino cvetje diši po medu," reče Tola in sede zraven Djordja.

Ta se zdrzne od debelega, mirnega glasu, kakor da govori tema in ne človek, in postane ga sram, da ga je oni zalotil v sadovnjaku.

„Ali je kaj?" vpraša.

„Nič še ni. Dež bo, ko akacija tako diši."

„Pa kaj pravi Roza?"

„Milunka pravi: nič se ne ve. Čepi na pragu in čaka. Dobro vem, kako je to. V tem se ti ženska nič ne razločuje od katere koli druge živali."

Djordje je v sebi zaslišal tisto zadnje zamolklo ječanje in začutil trudno onemoglost pred tistim, kar se bo zgodilo. Če bo otrok spaka? Hoče reči naglas, pa se strese v strahu, najbolj mučnem od vseh. Ko bi bilo drugače, tudi bog ne bi obstal. Pa obstaja. Da kaznuje njega za grehe, ker se je ponoči prenarejal, da spi, in oprezoval za njenim spanjem, čakaje, da bi v spanju povedala, čigav je otrok in čigavo življenje raste v njej. Slišal je samo njeno težje in glasnejše dihanje. Do jeseni ni tako dihala. Vest jo muči tudi v spanju. Bog jo kaznuje s hudimi sanjami. Njega se noče usmiliti. Pa se je domislil: gotovo moški in ženske šepečejo o tem, kadar so sami; gotovo se mu dninarji smejejo, ko se po večerji vračajo domov. V temi, prižet k plotu, jih je brez diha čakal in poslušal njihove pogovore. Katerikrat je slišal samo smeh brez besed. Tedaj je bil prepričan. Potem pa niti ta dokaz ni bil dovolj njegovemu sumu. Iskal ga je še nadalje, prisluškoval in lovil pod okni po sosedstvu.

„Kaj naj naredim, Tola?" vzklikne prepadeno.

Tola molči nakopičen v temo, pozneje reče:

„Čakati je treba. Ni druge."

... Aćim sedi v temi svoje sobe in kadi. Pozabljena cigareta ga pogosto zapeče v ustnice.

Mati je prinesla večerjo njegovemu očetu mlinarju, pripovedovala je večkrat, mati se je hvalila, kako ji je on, ko je šla po mostiču na breg, začel lomiti križ kakor volk grmovje; malo je manjkalo, pa bi bila padla v Moravo. „Zavpila sem Luku: Zaustavi mlin! On bolšči vame in se čudi, kaj mi je. Spet sem se zadrla, on pa se ni niti premaknil. Prišla sem sama do vrat in ga tako potisnila, da je butnil z glavo ob grot, in prijela sem se za grot, in šele tedaj se je glušec domislil: položil je podme volneno odejo in prazne vreče. Vsul je v grot vrečo žita in vzel kolomaz, da je namazal kolo. In preden se je vreča žita zmlela, si ti, sinko, lopnil na odejo in zavekal kakor kozlič. Roke so mi odrevenele, čutim, kako mi je moč odšla v drugega človeka, vate, pa se tako prazna sklonim k novorojenčku, pravi moški žabi. Nisem takoj vedela, da si moški, pa sem zavpila Luku: Odnesi ga na mesečino in poglej, kaj je. Pride z nožem, loči te od mene, vzdigne z vrečo, odnese k mlinskemu kolesu, od tam je sijal mesec, in se zadere: ‚Sin, Kata!' Jaz pa sem rekla: Blagor meni, rodil se mi je gospodar. Naj bo kakor Vasilije!"

Njega, Aćima, pa je bilo vedno sram, kadar je omenjala Vasilija.

Ko so ji rekli, da je njen mož in gospodar padel, ni verjela. Štirideset noči je do zore čakala Vasilija na bregu Morave, sedeč pod topolom, h kateremu so privezovali čolne, kadar so odhajali. Ta topol je zdavnaj, on je bil še mlad, odnesla reka. Pozneje je njemu in njegovemu bratu kazala krivi nož gospodarja, ki se ni vrnil k njej.

„Kadar se je gospodar vrnil, je vsakega Turka, ki ga je njegova roka poslala k Mohamedu, urezal tako na mizo, kjer je sedel, kot na divan, in s sekiro v prag. Tedaj po vrnitvi je samo molčal, jaz pa sem mu stregla. To njegovo molčanje je bilo globlje od vodnjaka, od Morave, od sinjega morja. Jaz pa stojim v njem in milo mi je okoli srca. Katerikrat zapoje. Njegov glas ni bil bogve kakšen, toda videlo se je, da poje moški. Bog ni dal, da bi bilo njegovo ostalo za njim." Tri otroke od njega ji je pobrala bolezen. Nikoli ni pripovedovala o njih; samo na Verne duše jim je prižigala tri svečke pod drenom, ki jim ga je oče zasadil za spomenik.

Ko ne gre več brez kazni

Vzgojno dejstvo kazni je dobro znano, zato ga ni treba še posebej dokazovati. Njeni neposredni rezultati so več kot očitni. Otrok, ki je bil kaznovan zaradi tega, ker je lezel na okno, bo verjetno dobro premislil, preden bo to spet poizkušal.

Torej je potrebno kaznovati!

Je. Toda kako? S pretepanjem vsekakor ne. Udarci zmanjšujejo otrokovo dostojanstvo, kaj takega otroci roditeljem ne morejo odpustiti, pretepanje jih bo torej od staršev odtujevalo. Tega si seveda nihče ne želi. Za roditelje je zelo pomembno, da so pri otroku, ko ta raste in se razvija, ker kdo mu bo le lahko bolje svetoval in mu pomagal.

Tudi z delom otroka ni dobro kaznovati.

Če je otrok kaznovan zaradi nenapisane domače naloge s pomivanjem oken ali ribanjem tal, se bo pri njem razvil občutek prezira do fizičnega dela, pozneje, bo gledal na delo kot na nekaj, kar ni dostojno za človeka.

Brezsmiselna je tudi kazen odvzemanja hrane, *kar bi lahko hudo škodovalo razvijajočemu organizmu.*

Fizičnih kazni se je torej treba izogniti, ker je njihovo delovanje škodljivo. Uporabljati je treba kazni druge vrste. Malemu prestopniku odvzeti nekatere prijetnosti, kot so na primer: sprehodi s prijatelji, obisk kinopredstave, zmanjšati ali povsem odvzeti denar za njegove drobne potrebe in podobno.

Kolikšna naj bo kazen?

Pedagogika predlaga, da se da s kaznijo otroku toliko neprijetnosti, kolikor je imel prijetnosti pri narejenem prestopku. Praktično je to skoraj nemogoče ugotoviti. Zato je bolj pametno kaznovati manj kot več. V drugačnem primeru se pri otroku pojavi občutek, da je nepravično kaznovan in od tega pa do manjvrednostnih kompleksov ni daleč.

Če kaznujemo samo enega otroka, a drugi se iz katerih koli vzrokov pušča ob strani pri takem načinu vzgoje (najmlajši, deklice, slabotnejši otrok), bo otrok, ki je večkrat kaznovan, postal ljubosumen, lažniv in napadalen.

Zelo je pomembno, da pride kazen takoj po storjenem prestopku. Izredno napačno ravnajo roditelji, ki pravijo: »Takoj spat, jutri boš že dobil svoje!« Otrok mora razumeti, da je kazen posledica prestopka, drugače bo kazen brez učinka.

Na koncu ne bo odveč opozoriti roditelje, ki kaznujejo otroke z ignoriranjem. To je mogoče najbolj nehumana vrsta kazni in takega načina nikakor ne smemo uporabljati. V psihološki literaturi je opisan primer, ki to dobro dokazuje. Učitelj je razred tridesetih učencev razdelil na tri skupine po deset učencev. Prvo skupino je vedno samo hvalil, pa naj so delali kar so hoteli; drugo skupino je samo grajal, če so to zaslužili ali ne, za učence iz tretje skupine se ni niti zmenil. Najboljši uspeh so dosegli dijaki iz hvaljene skupine, najslabši pa so bili ignorirani učenci.

Kaznovanje otrok je torej zelo delikatna stvar in zasluži veliko več pozornosti roditeljev, učiteljev in vzgojiteljev, kot je pri nas v navadi.

Kdor se sprehaja, ima več od življenja

To ni nova modrost — le moderna znanost je to staro pravilo znova potrdila in dokazala. In kljub temu — človek bi komaj verjel — se ljudje, ki izdajajo tisočake in tisočake za svoje zdravje, vedno manj in manj gibljejo. Če je stari zdravilski praktik Hufeland že pred 150 leti pisal, da je „nagon do telesnega gibanja človeku enako prirojen, kot nagon do jedi in pijače" — se moderni človek kot nalašč odpoveduje temu najpreprostejšemu sredstvu za dosego dolgega življenja in zdravja.

Moderni človek vedno več sedi — in to je zanj pogubno.

Seveda mora biti gibanje starosti, konstituciji in telesni moči vsekakor primerno: vsak starejši človek ne more sekati drv ali kopati zemlje. Kljub temu je še prav posebej za ljudi nad petdeset posebno važno, da se čim več gibljejo. Kakšno je to gibanje, je treba prilagoditi človeku — lahko pa je to sprehod, tek, nogomet, rokoborba, ples. telovadba, plavanje ali vse druge mogoče vrste gibanja. Sicer še nimamo obsežnega statističnega materiala o tem, ali športniki dalje živijo kot ostali — le za veslače, ki so se med leti 1829 in 1869 udeleževali veslaških tekem med Cambridgeom in Oxfordom, so ugotovili, da so povprečno dalje živeli kot ostali njihovi vrstniki.

Fiziološka skrivnost gibanja kot zdravilnega faktorja leži v tem, da telo med gibanjem sprejema več kisika, da se mišice in ostali organi vadijo in ne okrnijo, predvsem pa, da ohranimo srce „v formi". Vse to skupaj imenujemo z enim imenom „dihalna telovadba". Gibanje tudi pospešuje elastičnost glavnih žil in s tem boljšo oskrbo telesa s krvjo, razen tega pa — kar je posebno važno — olajšuje delo srcu, ki skozi elastične žile mnogo laže pošilja kri v telo. Dobro funkcioniranje mišic pa tudi pomaga preprečevati nastajanje krčnih žil.

Razen za čisto fizično počutje je gibanje tudi najboljše zdravilo za razne psihične motnje. Sprehod koristi zdravemu spancu — spanec pa je najboljši prijatelj živcev in sovražnik nervoze. Zato ni čudno, če predpisujejo mnogi zdravniki nervoznim, razdražljivim, jezljivim in živčnim bolnikom čimveč gibanja. Seveda tudi tukaj — kot povsod — en recept ni za vse enako odrešujoč. Toda v mnogih primerih pomaga naravnost na čudovito preprost način.

Gibanje je tudi v kozmetičnem in estetskem pogledu važen činitelj. Prebava je po gibanju mnogo boljša, s tem dobimo lepši ten, boljša izmenjava snovi, skrbi za zdravo barvo — in seveda pomoč pri vitki liniji. Seveda pogosto pretiravamo, če mislimo na „čudežni vpliv gibanja" pri hujšanju: da odpravimo pol kilograma nepotrebne maščobe, moramo iti na sprehod, dolg 216 kilometrov, ali počasi teči 65 kilometrov ali 32 ur plesati valček. Toda če k temu prištejemo normalno porabo energije — se te številke znatno znižajo, posebno če se dobro spotimo.

Mirovanje je lahko za bolnika izredno zdravilno sredstvo. Za zdravega človeka in pogosto tudi bolnega pa je gibanje lahko prav tako važno zdravilo kot najbolj učene medicine . . .

ALI VESTE . . .

. . . da izgubi zelenjava, če jo skuhamo v vreli vodi le tretjino vseh vitaminov, ki jih izgubi, če jo pristavimo na štedilnik v mrzli vodi.

. . . da tako imenovana močna kostna juha nima skoraj nikakršne hranljive vrednosti, njena prednost je le v tem, da vzbudi apetit, če je okusna in primerno začinjena.

Riževa solata z zelenjavo

75 g riža, 25 g paradižnikov, 25 g korenja, 25 g graha, 24 g kumaric, kis ali limonin sok, 50 g jogurta, 30 g mleka, sol, drobnjak, peteršilj, po želji še ščepec paprike.

Riž skuhamo v dvojni količini vode, ostati mora lepo zrnat. Korenje in grah zdušimo posebej. Za solato prav lahko uporabimo korenje, kuhano v juhi in zrezano na kolesca, grah pa konserviran. Kumarice zrežemo na kocke ali na kolesca, prav tako paradižnik, kateremu odstranimo osemenje. Pozimi nadomestimo svež paradižnik s konserviranim ali z dobro mezgo. Iz kisa, jogurta, sesekljanega peteršilja in drobnjaka, ali samo enega izmed obeh, pripravimo marinado, ji primešamo zelenjavo, nato pa jo narahlo umešamo med ohlajen riž. Solata naj stoji vsaj eno uro, da se riž dobro prepoji.

To solato poljubno spreminjamo, kakršno imamo pač zelenjavo na razpolago. Okusen dodatek pa so tudi razni mesni ostanki, gobice v kisu ali sveže prepražene. Pri uporabi konserv moramo paziti, da jedi ne presolimo, zato solimo prav nazadnje, ko smo ji primešali že vse dodatke.

POZOR, POZOR!

V stanovanju

- *Ne puščaj stvari na tleh, da se ne spotakneš ob nje in ne padeš!*
- *Tla ne lošči preveč, da ne bodo preveč gladka! Oblogo za tla večkrat preglej in od časa do časa obnovi.*
- *Preproge na stopnicah naj bodo dobro pritrjene.*
- *Ne vzpenjaj se na majave stole in mize. Če hočeš kaj doseči, si raje poišči zanesljivo lestev.*
- *Po tleh razlito tekočino takoj pobriši!*
- *Stopnice in vhod v stanovanje naj bodo dobro razsvetljeni!*

V kuhinji

- *Nikdar ne puščaj vročih loncev ležati kjerkoli!*
- *Kadar imaš opravka z lahko vnetljivimi tekočinami, kot so petrolej, bencin in podobno, bodi posebej pazljiva!*
- *Topel pepel spravljaj vedno v kovinske posode.*
- *Mastne madeže na tleh, štedilniku ali drugod takoj odstrani, ker se lahko vnamejo.*

Elektrika in plin

- *Nesreče z elektriko lahko človeka veljajo življenje, zato ne brskaj po električnih stikalih in aparatih, če nisi strokovnjak!*
- *Ne jemlji električnih peči v kopalnico!*
- *Pozanimaj se takoj, kje lahko odklopiš električno napeljavo za stanovanje. V trenutku nevarnosti za to ni več časa.*
- *Vedno imej v zalogi nekaj sveč, če slučajno odpove električna luč.*
- *Vse plinske naprave v stanovanju naj od časa do časa pregleda strokovnjak!*

Strupi iz zdravila

- *Ne puščaj zdravil in drugih kemikalij ležati kjerkoli, posebej še, če so pri hiši otroci!*
- *Strupene tekočine ne prelivaj v pivske ali vinske steklenice!*
- *Na vsako steklenico nalepi etiketo z imenom in ne varčuj z listki, na katerih piše »Strup«!*

Ali poznamo banane?

Ta sadež, ki ga odlikujejo visoka hranilna vrednost, dober okus in odlična aroma, je pri nas bolj malo znan. Prebivalcem tropskih krajev pa je banana tako običajno živilo, kot je nam krompir. Po sestavinah hranilnih snovi je banana temu tudi precej podobna le da ima prav zrela banana malo škroba, zato pa toliko več sladkorja. Dajemo jo bolnikom z dietno prehrano. Rudninskih snovi ima banana več kot katerakoli druga vrsta sadja. To je tudi zelo lahko prebavljiv sadež, ki ga lahko dajemo že polletnemu dojenčku. V dietni prehrani pa naj bi banano uživali predvsem bolniki, ki bolehajo na ledvicah, črevesju in na sladkorni bolezni.

V tropskih krajih si pripravljajo banane na različne načine, zlasti pa jih suše na soncu. Iz banan izdelujejo tudi moko, ki je mnogo redilnejša in laže prebavljiva od moke naših žitaric. Posebno okusna je moka iz banan, ki je pomešana s kakaom.

Vasilijev fes je nosil najprej on, Aćim, to je želela mati, čeprav ga je bilo sram pred otroki, zakaj od nekod so vsi vedeli, čigav fes nosi. Potem ga je mati dala mlajšemu sinu, on pa je začel nositi kučmo iz jagnječjega usnja. Fes jima je bil velik, pa jima ga je prešila z belim sukancem, da ga zmanjša. Zmerom ga je posajal na glavo tako, da je bilo prešito zadaj. Zdelo se mu je, da vsi, s katerimi se sreča na poti, potem gledajo rob njegovega fesa.

Mati je umrla z gospodarjevim nožem pod glavo. Prvemu možu je do smrti pravila „moj gospodar". Potem mu je rekla: „Nož mojega gospodarja je treba hraniti v tej hiši, dokler bo moška roka prižigala svečo ob slavi in jedla kruh, ki ga rodijo njegove njive." In ko se je rodil Djordje, je odnesla nož v njegovo zibelko in tri noči je prebil na njem. Pa se je komaj rodil. Živana je rodila dva dni. Brez babice Roze, ki jo je Djordje za tujega pripeljal kar iz Kragujevca, da ji plača po dinar za vsak dan, zdaj z glavo zagrozi Aćim. Ko je prihajal Djordje na svet, je bil Aćim v Palanki in je čakal, da mu Tolov oče sporoči, kaj se je rodilo. „Reci mu, naj pride takoj domov: gospodar se mu je rodil." Tako mu je sporočila mati. „Nekam hudo droben je," je rekel, kakor hitro ga je zagledal, čeprav se je veselil. „Ko je tvoja žena iz ozkega lesa. Ona, sinko, ti ne bo napolnila hiše. Še pri prvem, pa jo je zdelalo. Ti pa moraš imeti jato sinov. Troje jih vnaprej loči za vojno. Nam Srbkinjam pol potomstva zmerom poberejo boji in požanjejo turški noži. Nekaj nam odnesejo hude bolezni, pa nam bodisi eden ostane, bodisi se nam kri posuši," je rekla. Oče Luka, kita in obrvi so mu bile vedno bolj bele od razprašene moke, je tisto jutro prinesel polno torbo rib. „Naj ti dobro uspeva, Aćim! Ženska je dobra samo, kadar je živina. Mene je ženska pustila pod vrbovimi koreninami," mu je šepetal na uho. „Ženska ima preslabo roko, da bi te zgrabila za nogo in vrgla v reko. To moremo samo mi moški. Ženska te zna pustiti pod vrbo, da umreš na dežju. Nocoj pa so ribe pele. Enkrat na leto pojejo. Pred zoro so imele svatbe, to jutro pa se Morava beli, kakor da si razlival mleko po njej."

Ko pa se je Aćimu rodila hči, Luka ni prinesel rib. Niti ni prišel iz mlina, da bi videl vnukinjo. Živela je tri tedne. Živana je zajokala, ko je razsedlavala njegovega konja. Vračal se je iz trgovine. „Ali je kaj hudega v hiši?" je vprašal. „Bog nama ga je vzel." Vstal je od večerje, odšel v okol, naslonil glavo na vola in ni mogel zadržati joka. Za pogrebščino je Luka prinesel torbo rib. „Drobne. Greh je," se je razjezil nad očetom in hotel belice, nobena ni bila daljša od prsta vreči svinjam. „Otroci se zbirajo okoli otrok," je rekel Luka.

Le kam so se razsuli begunci, ki so se v izgolbeni topoli prepeljali čez reko? . . . „Bose žene stopajo po jesenskem blatu in se grbijo pod jokom otrok, navezanih na hrbtu. Moški v črnih suknenih plaščih zmerjajo svetnike in z gorjačami mlatijo suho mlado goved, ki beza z rogovi po ogradah, osmukavajoč orumenele trate. Ovce se upogibljejo pod dežjem, ki vse dni in noči ne neha zalivati utrujenosti, dimnatih ognjišč, psovk, ki so klici, in neprespanih oči, ki vidijo samo suhost." Nekaj takega mu je bral visokošolec Vukašin neki božični večer, in trdil, da se je tedaj rodil njegov ded Luka.

Aćim prižge cigareto in pogleda na okno. Tema diši po dežju. Tam, kjer naj bi se mu nocoj rodil vnuk, je rumen madež na temi. Prisajena rana. Skorja srca je razpokala in boli.

. . . Te noči pred dežjem, take goste noči, ko so kaplje koničaste kakor oves, da bi prebile temo in se zdrobile na zemlji . . . Nekoč v takih nočeh ni spal. Potreboval bi bil krdelo žen, da bi ga umirile in zamotale v spanje, ne pa ena, natiču podobna žena z mehkimi podolgovatimi dojkami, ki jih je rad božal in gnetel z brado, obupan, ker niso žive lubenice mesa, medtem ko je ona ječala skozi nos, pretrgano vreščavo. Zato je zavpil od veselja, ko je videl Simko z nabreklim nedrjem in si rekel „to je moja snaha!", pa mu je postalo takoj žal, da sebi ni našel take, in nevoščljivo je obžaloval, da Djordje nima njegove moči, in malo se mu je studil, ker je vedel, da še tisto malo, kar ima, razmetava po seniku in podstrešjih s svojo strino, starko, ki bi mu lahko bila mati. Ta škrbasta vdova, Aćimova svakinja, zakaj moža so ji ubili vojaki kneza Miloša, ker je knezu ukradel uzdo in oglav, ta je Djordju s starim mlekom zastrupila mladeništvo in mu ga jemala tudi po ženitvi, da bi njeno pokvarjeno meso! Zalotil ju je na podstrešju, staknjena kakor rdeči stenici, spominja se, vzel je vile in jo tolkel, pa si ni upala zajokati. Djordje je pobegnil.

Tedaj v tistih dneh je pomiloval Simko, vsako jutro jo je opazoval, da bi ji videl sled postelje v kolobarjih pod očmi, videl je samo utrujenost od pretrganega spanja, z žalostjo jo je pospremljal zvečer, ko je odhajala v svojo sobo, in tedaj je želel . . . On, tast. Sramotno za človeka . . . Aćima spreleti, vstane in udari ob okno. Na njegovem dvorišču nocoj edino v njeni sobi trohni luč v temi pred dežjem. In dehteč je veter v komaj olistenih jesenih.

(Nadaljevanje sledi)

MATEVŽ HACE

Domotožje

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Potem pa se je nekega dne priključil brigadi in veliki diviziji. Temu so sledili dolgi nočni pohodi in tuji kraji, ki so bili taki, da je bilo Ludvetu kar težko pri srcu. In kolikor delj je bil od domačega kraja, toliko huje mu je bilo in toliko bolj goreče in hrepeneče si je želel nazaj v mirno in sončno domačo vas in toliko pogosteje je govoril ljudem v četi in onim, ki jih je srečal, o svojem kraju. Nekateri so ga razumeli, mnogi pa se niso zmenili za njegovo bol in hrepenenje. Posebno mladi borci niso hoteli in mogli razumeti Ludveta, kajti kamorkoli so mladinci prišli, so prepevali in se drzno borili. Zato je imel Ludve občutek, da ga nihče ne razume. Tako so šli dnevi in meseci, tako je prišel tudi tisti dan v avgustu, ko je bila Savinska osvobojena in je za kolono prepevajočih borcev koranu pošto, sam pa se je vsedel za mizo, se zazrl v Klemena in mu proseče dejal: „Klemen, lepo te prosim, pusti me že enkrat v domači kraj. Tam bom opravljal najtežja dela. Že pol leta te prosim, pa si tako trd in si povrhu še domačin. Poglej me no, kako sem shujšal od neprestanega premišljevanja. Ti pa nič, še norčuješ se iz mene. Še malo in konec me bo in ne bom več videl naših krajev. Klemen, ne bodi trd, pusti me že domov." Proseče se je ozrl v komisarjev zamišljeni obraz. Komisar Klemen se je obrnil in se vstopil pred Ludveta, nato mu je pa jezno odgovoril:

„Dobro, pojdi še nocoj proti tej tvoji Notranjski. Kurirji bodo tukaj čez dve uri. Ti sploh ne veš, kako velike stvari doživljamo in še večje bomo doživeli. Osemdeset domačinov nas je na Savinjskem, pa nihče od nas ne sili, samo ti bi rad po svoje. Ali zapomni si, v domačo vas ne smeš brez oboske pesmi. Pozabljeni so bili vsi napori in vse trpljenje. Tovarišica je prišla z domačimi partizani s Primorske. Pela je s čistim, visokim in jasnim glasom. Ludve se je gugal na stolu, majal z glavo in pomagal z močnim glasom.

Sredi največjega veselja in razpoloženja je potrkalo na vrata. Skočili so pokonci. Vinko je zgrabil za puško in vprašal, kdo je.

„Odprite, boste šli kazat pot na Primorsko." Ustrelilo je skozi vrata. Tisti hip so se vrata odprla in rafal iz brzostrelke je zrušil domačo terenko in partizana Vinkota. Primorska partizanka, veselo dekle, je skočila skozi okno in skušala bežati, ali za oglom jo je podrl rafal. Ludve je skočil iz sobe in zdrvel po stopnicah. Preskočil je vaško pot in skušal uteči za vrtovi. Ali rafal ga je prestregel in z razbito glavo je obležal pred sosedovo hišo. Kri je daleč

MATEVŽ HACE je partizanski pisatelj-samouk, ki je zrasel iz delavskih vrst. Pred drugo svetovno vojno je bil gozdni delavec v domačih krajih na Notranjskem, moral pa je tudi v širni svet — s trebuhom za kruhom. Med vojno se je priključil partizanom in je postal komisar XIV. divizije slovenske narodnoosvobodilne vojske. Zato kot pisatelj zlasti opisuje svoje doživljaje in zgodbe iz narodnoosvobodilne borbe. S črticami iz partizanskega življenja je najprej sodeloval pri raznih časopisih in revijah, pozneje pa je svoje spise objavil tudi v samostojnih knjigah „Partizanske slike" (1953), „Gozdne steze" (1954) in „Komisarjevi zapiski". Njegovo pripovedovanje je stvarno in preprosto.

kal tudi naš Ludve, ki se je po dolgem času držal na smeh.

Savinjska dolina! Ali ste že bili kdaj v njej? Ej, da ste bili tam tistega sončnega poletja štiriinštiridesetega leta, to bi gledali! Korakanje zmagovitih brigad, številna zborovanja, pesem in harmonika, pod redkimi oblaki pa švigajo letala. Začuda, tudi Ludve se je nekajkrat udeležil tistega rajanja. Sedel je za mizo in se po dolgem času smehljal. Od časa do časa ga je prijelo za roko brhko dekle in ga zavrtelo po široki sobi. Ali njegovo veselje ni trajalo dolgo. Pustil je veselo družbo vriskajočih borcev ter odšel na vrt, kjer je kmetom in kmeticam zopet pripovedoval o rodni domači vasi, o tisti daljni pokrajini, ki leži pod zelenomodrimi gozdovi notranjskega Snežnika. Kaj ga pa še teži, ni hotel povedati. Komisar bataljona Klemen ga je od časa do časa poklical k sebi in ga spraševal zastran njegove otožnosti, nato pa začudeno zagodrnjal: „Ludve, težave so s teboj. Nimaš ne žene, ne otrok, pa samo o domu premišljuješ. Poveseli se v družbi, poišči si dekleta, saj jih je mnogo v tej Savinjski dolini." Ludve je molčal, nazadnje je pa odgovoril: „Domov me pusti, da bom partizanil v domačih krajih. Vsak dan mislim na rojstni kraj, da bom zbolel, če kaj kmalu ne vidim rojstnega kraja, pa mati je tam in tista..." Do konca ni izpregovoril.

Klemen ga je samo začudeno pogledal in odšel na pregled bataljona. Ludve je pa še kar naprej sedel pod košato hruško in dalje predel svoje težke misli. Neprestano se je oziral čez Menino planino, kakor da bi tam iskal rešitev za svoje domotožje. Veseli borci, ki so prihajali mimo njega, so ga nagovarjali: „Ej, Ludve, pojdi z nami, plesali bomo, da bo veselje! Kaj se boš kisal in premišljeval?" Ludve je zamahnil z roko in se obrnil stran. Drugi, ki so ga bolje poznali, so nalašč zavriskali, ko so šli mimo, da je bil še bolj jezen in otožen. Nagovorili so najbolj čedno in zgovorno dekle, da bi ga spravila v dobro voljo, pa vse zaman. Komisarju Klemenu pa je dejal: „Kaj pa ji hočem, saj še na pogled ni taka, kakor je ona, ki je ostala tam..."

Prišla je zima. Sneg je padel, velike borbe so se začele po Savinjski dolini. Ludve je molčal, samotaril in prenašal na konju pošto od brigade, gugajoč se na črnkastem konju. Ko je oddal pošto, se je vsedel h kakemu štedilniku in ure in ure strmel v plapolajoč ogenj ali pa razodeval starim ljudem hrepenenje po domačih krajih.

Čakal je odgovora brigadnega komandanta. Pol kilometra pred njim je bila strelska linija. „Ali bodo vzdržali?" je vprašala kmetica zaskrbljena. Ludve je zamahnil z roko: „Vrag naj vzame to vojsko, enkrat zmagujemo, pa pride čas, ko se moramo na hitro umakniti. Da vam povem, enkrat Nemci, drugekrati pa mi, tako je s to vražjo vojsko." V hišo je stopil kurir in dejal:

„Na, nesi pošto v štab. Na položaju so naši obsedeli. Nemci ne rinejo naprej." Ludve je v snežni noči zajahal konja in se spustil po grebenih savinjskih gora v dolino. Dvakrat so ga ustavile straže Šercerjeve brigade, ga pretipale in preklinjajoč spuščale naprej. Pričelo je huje snežiti. Ko je prišel v štab, je oddal komisarju Klemeroženega spremstva. Čeravno je tam osvobojeno ozemlje, pridejo od časa do časa belogardisti. Obnašaj se kot vojak, ne pa kot vaški Ludve. No, sedaj se odpravi in še enkrat ti rečem: vojak bodi!"

Komisar Klemen je sedel za mizo in bral poročila. Kotnikov Ludve je pa čez dve uri v spremstvu kurirjev gazil globok sneg čez Črnivec in se spuščal vesel in srečen proti Tuhinjski dolini in dalje, dalje.

Bilo je v drugi polovici decembra leta štiriinštiridesetega. Mesečina je oblivala notranjske gozdove. Zasnežene jelke so bile podobne ogromnim lestencem. V daljavi se je lesketal notranjski mogočnjak Snežnik, pokrit z belo kapo. Ludve se je ustavil nad Knežjo njivo in ogledoval dolino pod seboj. Zobje so mu od mraza šklepetali, pa je kot otrok poskočil od veselja, zavriskal in se udaril po stegnih. Močno je vdihaval domači zrak.

„Samo, da sem doma. To bo še prijetno v dolini! O, mati in... še se bomo videli." V hipu je pozabil na Štajersko, na trpljenje in visoke gore, pozabljeni so bili komisarjevi opomini. Zanj je bila samo rodna dolina in vesela domača vas, kjer je več let prvačil kmečkim fantom. Otresel se je kurirjev: „Saj pravite, da je svoboden naš kraj." Hitel je za vrtovi proti rojstni hiši. Zdelo se mu je, da drevesa in gozdovi pojejo njegovi vrnitvi. Izza Javornika so se dvigale žareče rakete. V daljavi so se slišali ostri klici straž in lajanje psov. Obstal je pred domačim vrtom. Povsod naokrog je bilo vse tiho. S stare hruške se je otresel sneg. Lahen vetrič je zavel čez vrtove. Ej, tudi vrtovi me pozdravljajo, si je mislil Ludve. Presrečen je skoraj tekel po vrtu. Pobral je kepo snega in ga vrgel v visoko okno domače hiše. Zasvetila se je luč. Ludve si ni utegnil ogledati visoke rodne hiše, ne temnih senc, ki so hušknile za ogel sosedove hiše. Odprla so se vrata, na pragu se je pojavila stara žena.

„O, mati, ste še živi, prišel sem domov!"

Mati, stara, gluha, zgovorna ženica, ga je pogledala od strani. Ludvetov obraz je bil obsijan od mesečine.

„No, no, samo da si prišel," je zahlipala stara žena in se naslonila na Ludveta. Odšla sta v sobo. Ludve je del puško v kot, odpel si je bombe in jih položil na mizo. Nato je sedel kraj matere in ji skoraj kričal na uho, da ga je Klemen pustil domov in da bo sedaj vedno v domačem kraju.

„Pri Pavlinovih gotovo vasujejo," je dejala mati. Ludve je vstal in hotel iz sobe.

„Pa puško vzemi s seboj, ko si partizan. Vsak jo nosi s seboj." Ludve je zamahnil z roko: „Kaj mi bo puška, saj ni nič. Naša dolina ni Savinjska, kjer so večne borbe." Odhitel je po stopnicah in odšel proti Pavlinovi hiši, ki je stala nad Kotnikovo hišo. Veselo so ga sprejeli domači partizan Vinko, neka partizanka s Primorske in vesela domača terenka. Pili so. Domači partizan Vinko je igral na harmoniko. Z žarečimi očmi je Ludve pogledal sobo ter majhno družbo. Takoj je ugotovil, da je vse tako lepo domače, kot je bilo v starih časih. Pijača, harmonika in vesela družba. Prisedel je, pil in vriskal z ostalimi vred. Mislil je, da je vsa vas vesela z njim vred. Držali so se za ramena in prepevali vesele fantovna okrog pordečila snežno odejo. Truma črnorokcev se je zakrohotala, ko je obstala ob mrtvem Ludvetu, in nato hitro zapustila vas.

Mesečina je z mrzlo svetlobo obsijala ubite partizane. Ludvetove oči pa so z grozo gledale v svet, kot bi hotele reči: zakaj ste me tako sprejeli v domači vasi? Tako je bilo v tihi, z mesečino obliti rodni vasi končano Ludvetove hrepenenje in domotožje po lepi Notranjski.

Pomlad je prihajala v Savinjske gore. Bližali so se veliki dogodki. V nizki kmečki hiši v Savinjskih gorah je komisar Klemen prebiral poročila brigad, ki so bila kratka in pestra. Lepa kmetica je nosila črno kavo na mizo, kjer so bili razstavljeni zemljevidi. Komandant, starejši in resen človek, sloke in visoke rasti, se je okrenil h Klemenu in dejal: „Lepa noč bo nocoj. Premaknili se bomo tja proti Št. Andražu." Klemen je molče prikimal in čital dalje. Prav spodaj na dnu pošte je bilo malo zeleno pisemce, na robovih obdrgnjeno. Odtrgal je ovitek. Okorne črke so bile razmetane križem kražem. Klemen je čital in njegov že itak vedno resni obraz se je nagubal. Pismo je na kratko povedalo, da je Ludve padel v domači vasi še isti večer, ko se je vrnil iz daljne Štajerske. Razen njega pa še trije drugi.

„Zakaj si ga pustil domov. Pri sebi bi ga obdržal. Tako pa ne bo nikoli več našega Ludveta." Pismo je pisala mlada ženska roka in se je končalo s temi besedami: „Oh, Klemen, Klemen, nič več ni na svetu mojega fanta in starega partizana Ludvika."

Klemen si je skrivaj obrisal oči. Zvečer pa je dejal borcem, ki so stali na vrtu: „Ludveta ni več, dragi tovariši. Sanjal je samo o domači vasi, ki ga je zdaj pogubila." Čez čas je pojasnil: „Dokler bo borba, nam mora biti draga vsaka slovenska vas in vasica..."

JANEZ MENART spada med najvidnejše slovenske povojne pesnike. Po objavljanju svojih pesmi v najrazličnejših revijah se je leta 1955 uveljavil s samostojno pesniško zbirko „Prva jesen", še prej pa je skupno s tremi drugimi mladimi pesniki izdal „Pesmi štirih". V svojih pesmih razodeva Menart krepko razumsko osnovo in izredno pestrost v motivih. Po izrazu je realist in zna tudi grenka spoznanja združiti s pikrim posmehom in humorjem; čeprav je včasih tudi sentimentalen, zna to skriti za ironičnim domislekom. Zato velja med mladimi pesniki za najbolj temperamentnega in duhovitega. Vse te lastnosti je posebno jasno pokazal v svoji najnovejši zbirki „Časopisni stihi", kjer je brez prizanesljivosti in brez olepšavanja spregovoril o najbolj aktualnih in deloma tudi intimnih problemih — in siver z vso satirično ostrino. Menart pa se uspešno uveljavlja tudi s prevajanjem Shakespeara, Byrona, Villona in drugih.

JANEZ MENART:

DROH*)

Ne, ne še na tem,
na naslednjem ovinku...
čuj, topotanje ubito bobnečih kopit
po snežno preprogasti poti...
je mar srca utrip?...
bo v hipu izstopil iz iskrih snežink
in nemo zajezdil naproti...

Na iskrem oklepu grebenčki snega
železni naličnik spuščen
meč težko kovan iz srebra
konj črn kot vran
ves z zlatimi resicami okrašen
pol konja za njim praporščak
z bandercem na kopju da znak
vojščaki
v brezkončnih troredih rojeva jih snežni vihar —
ustavljajo vrance
snežinke nemirno se spuščajo jim k nogam
kopita igrajo se z njimi...

Buge waz primi!
Sem ga mar vprašal: Kam?
V režah naličnika svetle oči
roka v železje odeta
težka se dviga
prst šklepetaje pomiga
šlem zadoni:
(kaj ni to glas srca?)
»TJA!«
Tam je Gospa sveta,
tam je Krnski grad,
tam kamen hrani
dolga stoletja
zlizan napis:
PRAVDO BRANY...

Nemo spodbode ostroga,
kopje da znak,
topo bijoča kopita
strižejo v snegu korak.

S kopjem se zibljem v sedlu
v srajci jekleni.
V mraku med konjskimi uhlji
sneg se pršeče peni.
Enakomerno mrmrajo
v noč kopita nešteta:
Tam je Gospa sveta,
tam za železno ograjo
kamen prastari hrani:
PRAVDO BRANY...

V šipi se vžge cigareta.
Vojska se v blisku stopi.
Noga zave se, da je napeta,
roka kljuko spusti.

Eče bi ded naš ne segrešil...

Šipa je prazen, bel TV ekran:
iskro, nemirno sneži.
Zadaj v temo Gospa sveta beži,
spredaj je smer Karavank.

Veter in sneg. Mercedes brni.
Kaj je tam? Ljubka je, mlada.
Ura nenehno sekunde lovi.
Bencinski kazalec pada.

Koroška, 1954

*) **Droh** je bil karantanski vojskovodja, ki se je bojeval proti prodirajočim Bavarcem. **Buge waz primi** — slovenski pozdrav, ki se je ohranil v nemški pesmi Ulrika Lichtensteinskega (l. 1227). **Pravdo brany** — del napisa, vklesanega v vojvodskem prestolu na Gosposvetskem polju. **Eče bi ded naš ne segrešil** — začetek splošne izpovedi, ohranjene v brižinskih spomenikih, najstarejšem zapisu slovenskega jezika (približno iz leta 1000).

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 — Celovec, petek, 14. april 1961 — Štev. 15 (987)

Tudi na Madžarskem žive Hrvati

Če smo doslej pisali o gradiščanskih Hrvatih, smo vedno mislili le na one, ki žive v mejah Avstrije — na Gradiščanskem. Vendar je bil precejšen del te narodnostne skupine ob razmejitvi Gradiščanske leta 1921 priključen Madžarski. In dejstvo je, da še danes živi na Madžarskem ob madžarsko-avstrijski meji precejšnje število Hrvatov, katerih naselitev v teh krajih izvira iz istih zgodovinskih pogojev kot pri Hrvatih, ki žive na avstrijskem predelu Gradiščanske.

Seveda ni mogoče podati točnih podatkov glede številčnega stanja hrvatske narodnostne skupine na Madžarskem. Pred nedavnim pa je bil v „Hrvatskih Novinah", glasilu gradiščanskih Hrvatov, objavljen daljši članek, v katerem je govora tudi o Hrvatih na Madžarskem. In v tem članku je med drugim rečeno, da „je dejstvo, in tega nihče ne more oporekati, da je meja leta 1921 odcepila od nas gradiščanskih Hrvatov in Slovencev okoli 20.000 duš". Torej je pred štiridesetimi leti prišlo pod madžarsko upravo kakih 20.000 gradiščanskih Hrvatov, ki so se že skozi stoletja upirali asimilaciji in so kljub tujemu gospostvu, ki jim nikdar ni bilo naklonjeno, ohranili zvestobo narodu in jeziku.

Iz omenjenega članka v „Hrvatskih Novinah" je razvidno, da živijo Hrvati na madžarskem predelu Gradiščanske v naseljih Hrvatska Šica, Petrovo Selo, Donji Čatar, Gornji Čatar, Velika Narda, Božok in Temerje, ki spadajo v področje Dolnjega Gradišča; v Srednjem Gradišču so več ali mani še hrvatske vasi Unda. Prisika, Hrvatski Židanj, Plajgor, Umok, Vedešin in Kolnov, medtem ko so na Severnem Gradišču naseljeni Hrvati zlasti v vaseh Hrvatski Jandrof, Bezunja in Hrvatska Kemlja.

Za vse vasi in naselja ni mogoče dobiti točnih podatkov o številčni moči hrvatskega življa, zato pa so značilni podatki za nekatere kraje, ki jih navaja glasilo gradiščanskih Hrvatov. Štiri hrvatske vasi, in sicer Hrvatski Jandrof, Čunovo, Bizonja in Hrvatska Kemlja so po štetju iz leta 1920 štela skupno 3876 prebivalcev, od katerih je bilo 2741 ali 70,6 % Hrvatov, 495 ali 12,7 % Nemcev in 615 ali 15,8 % Madžarov. Pri tem pa je treba upoštevati, da so bili podatki ljudskega štetja prikrojeni po tedanjih željah krajevnih oblasti, ki so bile v rokah Madžarov. Po prav tako prikrojenem štetju iz leta 1880 so v istih vaseh, ki so takrat štele 3627 prebivalcev, našteli 2746 Hrvatov (75,6 %). dočim so Madžarov našteli le 6,6 odstotka in Nemcev 16,6 odstotka.

Šopronjska župnija šteje 5 občin, v katerih so leta 1920 imeli večino gradiščanski Hrvati. Te občine so Kolinov, Unda, Prisika, Židan in Plajgor. Leta 1920 je v teh občinah živelo skupno 4812 prebivalcev, od katerih je bilo 4284 (89,2 %) Hrvatov, 414 (8,6 %) Madžarov in 104 (2,2 %) Nemci. Štirideset let prej pa so v istih vaseh našteli kar 92,1 % Hrvatov in le 4,9 % Madžarov. Takrat so bile te vasi vse medseboj povezane, ker je bil ves kraj naseljen s Hrvati, medtem ko je sedaj Koljnov ločen od hrvatskega jezikovnega otoka. Podobno je tudi z Undo in so danes le še Prisika, Židan in Plajgor, ki tvorijo enotno jezikovno skupino.

Vendar so vse te številke zelo nezanesljive, predvsem zato, ker so prikrojene na ljubo oblastem, katerim je vedno šlo za to, da bi čim bolj zmanjšale številčno moč hrvatskega življa. To „labilnost" številk potrjujejo zlasti podatki nekaterih posameznih krajev. Tako so na primer v Umoku leta 1920 našteli 211 Hrvatov, 290 Madžarov in 11 Nemcev, medtem ko pri ljudskem štetju leta 1880 v tej vasi sploh niso našteli nobenega Hrvata. Podobno je bilo v Vedešinu, kjer so leta 1920 našteli 7 Hrvatov, 5 Nemcev in 520 Madžarov, deset let pozneje pa je v isti vasi živelo kar 432 Hrvatov, 92 Madžarov in 16 Nemcev, dočim so madžarske oblasti naštele le 10 Hrvatov.

Na področju Dolnjega Gradišča je bilo leta 1920 sedem hrvatskih občin — Mala Narda, Velika Narda, Gornji Čator, Dolnji Čator, Hrvatska Šica in Petrovo Selo — v katerih so skupno našteli 4158 prebivalcev; od teh je bilo 3445 (82,3 %) Hrvatov, 86 (2,1 %) Nemcev in 654 (15,6 %) Madžarov. Po podatkih iz leta 1930 so v Mali Nardi uradno našteli 193 Hrvatov, medtem ko jih je bilo po privatnih virih leta 1940 še 234. V Dolnjem in Gornjem Čataru je bilo razmerje med uradnimi in privatnimi podatki naslednje: uradno 571, privatno 893 Hrvatov; v Hrvatski Šici: 374 oziroma 327; v Petrovem Selu: 1251 oziroma 1398 Hrvatov.

Podobnih podatkov navaja glasilo gradiščanskih Hrvatov še celo vrsto. Iz vseh pa je razvidno le eno: pristojne oblasti, v tem primeru madžarske, niso stremele za tem, da bi objavile resnične podatke o narodnostnem stanju na jezikovno mešanem področju, marveč so s potvorbami skušale zabrisati sled za hrvatsko manjšino. Kljub temu pa se je ta manjšina ohranila vse do danes in se tako na Madžarskem kot tudi v Avstriji odločno upira „naravni asimilaciji", kakor na uradni strani radi imenujejo potujčevanje in raznarodovanje pripadnikov drugih narodov.

ŠPORTNI SLOVENSKI vestnik ŠPORTNI SLOVENSKI vestnik

NAMIZNI TENIS:

Svetovno prvenstvo na Kitajskem

V Pekingu se je končalo tekmovanje moških in ženskih ekip za naslov svetovnega prvaka. Pri moških je s tesno zmago nad Japonsko (dosedanjim svetovnim prvakom) osvojila prvo mesto ekipa Kitajske, tretji pa so bili Madžari. Jugoslavija, od katere so pričakovali presenečenje, pa je v svoji skupini najprej premagala vse nasprotnike, vendar ob koncu proti pričakovanju zgubila proti Sovjetski zvezi (3:5) in Japonski (1:5), zaradi česar se ni mogla kvalificirati za finalne tekme. Avstrija na prvenstvu sploh ni sodelovala, ker ta vrsta športa v naši državi še ni dovolj razvita.

Pri ženskah si je Japonska ponovno osvojila naslov svetovnega prvaka, ko je v finalni tekmi premagala Kitajsko 3:2. Tretje mesto je zasedla Romunija, ki je z zmago nad Madžarsko poskrbela za precejšnje presenečenje.

Nicht altern!

wollen wir alle. Jeder — ob Mann oder Frau — sollte deshalb rechtzeitig zu dem „Jungbrunnen der Natur" greifen. Jetzt sind die Wirkstoffe des Knoblauchs, dem man von alters her eine verjüngende Wirkung nachrühmt, konzentriert, in Weizenkeimöl gelöst, in den geruchfreien Klosterfrau Aktiv-Kapseln enthalten. Diese Kapseln dienen zum Ausgleich ungesunder Lebensweise, zur Steigerung der körperlichen und geistigen Frische und des Wohlbefindens, vor allem auch in zunehmendem Alter.

48 Kapseln S 27,—
Kurpackung 150 St. S 69,—
In Apotheken u. Drogerien

Klosterfrau Aktiv KAPSELN

nach Dr. Doerenkamp

NOGOMET:

Dober start enajstorice iz Št. Janža

Mlada slovenska nogometna skupina iz Št. Janža v Rožu, ki letos prvič igra v okviru prvenstva drugega razreda, je doslej odigrala dve tekmi. Najprej so šentjanški igralci nastopili na domačem igrišču proti ekipi iz Čajne ter jo prepričljivo premagali z visokim rezultatom 8:0. Zadnjo nedeljo pa so v Št. Jakobu igrali proti moštvu ASKÖ Podrožčica (to moštvo že dolga leta uspešno igra v drugem razredu) in se vrnili domov z lepim uspehom, kajti izid tekme se je glasil 6:3 za Št. Janž.

Pri tem pa je treba upoštevati, da tvorijo enajstorico iz Št. Janža izključno mladi igralci, mladi po izkušnjah, mladi pa tudi po letih.

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.10 Jutranja gimnastika — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Za gospodinjo — 11.00 Zabavna glasba — 13.10 Opoldanski koncert — 18.55 Šport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila — 22.10 Pogled v svet.

Sobota, 15. 4.: 8.00 Fantje, veseli bodite — 8.45 Sirni pisani svet — 14.00 Pozdrav nate — 15.20 Za filateliste — 15.30 Otroška ura — 16.20 Mladinska oddaja — 17.10 Dunajske melodije — 18.10 Za delovno ženo — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Operni večer — 22.25 Sto tisoč veselih not.

Nedelja, 16. 4.: 6.50 Hišni vrt — 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Jutranja melodija — 11.00 Veselo pelje, veselo igranje — 12.00 Glasbena nedeljska promenada — 12.45 Gledališko ogledalo — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Godba na pihala — 19.00 Šport — 20.10 Radijska igra.

Ponedeljek, 17. 4.: 8.00 Operni koncert — 14.45 Posebej za Vas — 15.30 Knjižni kotiček — 16.30 Koncertna ura — 18.35 Za mladino — 20.15 Čitali in razumeti — 22.25 Teden pri Združenih narodih.

Torek, 18. 4.: 8.00 Hišni koledar — 8.45 Domači zdravnik — 14.30 Mladinski referat — 16.00 Glasba za mlade zaljubljene ljudi — 18.00 Deželna politika — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Radijska igra.

Sreda, 19. 4.: 8.00 Tako zveni v koroški deželi — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 Avstrijska lirika — 19.00 Od plošče do plošče — 19.30 Diplomatska konferenca na Dunaju — 20.15 Orkestrski koncert.

Četrtek, 20. 4.: 8.00 Zveneče platno: Filmska glasba — 8.45 Avstrijci v tujini — 13.10 Mladina igra — 14.30 Aktualni šport — 20.45 Enaindvajset — 21.25 Tako živimo vsak dan.

Torek, 18. 4.: 19.30 „O varčevanju", filmsko poročilo — 20.20 „Brodarji na reki".

Sreda, 19. 4.: 17.00 Za otroke — 17.45 Za otroke: „Ekspedicija v neznano" — 18.15 Za družino: „Pri cvetličnem zdravniku" — 19.30 Očka je najboljši — 20.25 Narod kot vsak drugi — 20.50 „Reporter".

Četrtek, 20. 4.: 19.30 Šport — 20.20 „Brodarji na reki".

Petek, 21. 4.: 19.30 Glasbeni salon — 21.05 „Torej primi mojo roko", usoda slepca.

Sobota, 22. 4.: 19.30 Kaj vidimo novega — 20.30 „Faust", J. W. Goethe.

RADIO TRST

Slovenske oddaje na valu 306,1 ali 980 Kc/sek.

Sobota, 15. 4.: 15.30 „Krivoprisežnik", igra — 18.00 Radijska univerza — 20.30 Teden v Italiji — 20.40 Zbor „France Prešeren" — 21.00 „Telefonska kabina", drama.

Nedelja, 16. 4.: 9.00 Kmetijska oddaja — 9.30 Slovenski narodni motivi — 11.30 Za najmlajše — 13.00 Kronika tedna v Trstu — 14.45 Pojejo „Fantje na vasi" — 15.00 Tržaški mandolinski ansambel — 17.00 Za smeh in dobro voljo — 21.00 Slovenske narodne pesmi — 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 17. 4.: 18.00 Italijanščina po radiu — 19.00 Znanost in tehnika — 20.00 Športna tribuna — 20.30 „Trubadur", Verdijeva opera.

Torek, 18. 4.: 18.00 Radijska univerza — 19.00 Za najmlajše — 21.00 Obzornik filmskega sveta — 22.00 Sprehodi po antičnih gajih.

Sreda, 19. 4.: 18.00 Slovenščina za Slovence — 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah — 19.00 Zdravstvena oddaja — 20.30 „Potepuh z Zapada", igra.

Četrtek, 20. 4.: 18.00 Radijska univerza — 19.00 Slike

RADIO PROGRAM

Ura pesmi — 15.30 Koroški avtorji: Otto Bünke — 18.00 Kulturne vesti iz Koroške — 18.20 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 18.35 Mladinska oddaja — 19.30 Diplomatska konferenca — 20.15 Koroško-štajerska oddaja — 21.00 Zveneča alpska dežela — 22.25 Avstrijski plesni orkestri.

Petek, 21. 4.: 8.00 Orkestrski koncert — 8.45 Misli so sile — 13.10 Ljudske viže — 14.45 Komorna glasba — 15.30 Kulturno ogledalo — 16.30 Izraelska glasba — 17.10 Iz minulih časov — 18.15 Prosti čas je dragocen — 10.00 Dober večer, dragi poslušalci — 19.30 Diplomatska konferenca — 20.15 Halo! Teenagerji! — 21.00 Orkestrski koncert.

II. PROGRAM:

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje: 6.10 Z glasbo v dan — 7.10 Beležke iz dnevnika — 9.05 Šolska oddaja — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 19.30 Zabavna oddaja — 21.55 Šport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Večerna izdaja — 23.20 Glasba za nočnega delavca.

Sobota, 15. 4.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.15 Ti in žival — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Agrarna politika — 13.35 Slavni umetniki — 14.40 Tehnični razgled — 15.00 Mladinski koncert — 17.40 Pozdravljena, Avstrija — 19.15 Hopla, dvojčki — 20.00 Dobro zabavo — 22.20 Plesna glasba.

Nedelja, 16. 4.: 7.05 Vesela igra — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Operni koncert — 10.05 Godba Rudija Platzerja — 11.15 Dunajski simfoniki — 13.15 Za avtomobiliste — 15.00 Dunajske operetne melodije — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke — 18.25 Nazaj v šolsko klop — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 Lepi glasovi, lepe viže — 22.15 Ples do polnoči.

Ponedeljek, 17. 4.: 6.05 Premislite, prosimo, sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 17.40 Ženska oddaja — 20.00 „Zvite ženske", komična opera — 22.15 Operetni koncert.

Torek, 18. 4.: 6.05 Preden odidete — 8.20 Glasba na tekočem traku — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.30 Pomembni orkestri — 15.30 Iz sončnega juga — 16.00 Avstrijski pesnik: Anton Wildgans — 17.45 Esperanto — 20.00 Štirje proti štirim — 22.15 Ljudske viže.

Sreda, 19. 4.: 6.05 Premislite, prosimo, sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 16.00 Otroška ura — 17.40 Ženska oddaja — 19.20 Za prijatelja planin — 19.30 Ko se zvečeri — 21.00 Vsaka stvar ima dve strani.

Četrtek, 20. 4.: 6.05 Preden odidete — 8.10 Glasba na tekočem traku — 14.15 Pomembni orkestri — 14.35 Iz umetniške mape: Attila Hörbiger, 65. rojstni dan — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.40 Ženska oddaja — 20.00 Blago, iz katerega so sanje — 21.00 Večerna melodija.

Petek, 21. 4.: 6.05 Mladi glas — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Glasba za delopust — 19.10 Teden dni svetovnega dogajanja — 20.00 Veseloigra — 21.40 Gledališče v Avstriji.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Nedelja, 16. 4.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 17. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Pregled sporeda. — Glej, ne izgubi svetle smeri. — Umetne pesmi. — 18.00 Iz našega albuma pesmi in glasbe.

Torek, 18. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Koroški kulturni pregled.

Sreda, 19. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Za našo vas. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 20. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte!

Petek, 21. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Z nobenim purgarjem ne grem jest tavžat . . . (Koroške narodne pesmi)

Sobota, 22. 4.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.20 Saša Martelanc: Stari znanci. Denar.

Nedelja, 23. 4.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 16. 4.: 17.00 Za otroke: „Svet mladine" — 17.30 Pogovor o knjigah — 18.00 Tečaj angleščine — 18.30 Za družino: „Pogled v deželo" — 20.05 „Brodarji na reki".

Ponedeljek, 17. 4.: 19.30 Čuda živalskega sveta — 20.25 iz goriške preteklosti — 20.30 Orkester Slovenske filharmonije.

Petek, 21. 4.: 18.00 Italijanščina po radiu — 19.00 Šola in vzgoja — 21.0 Gospodarstvo in delo — 21.15 Operna glasba — 22.15 O slovenski klavirski glasbi.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 12.15 Kmetijski nasveti ali Radijska kmečka univerza — 17.00 Lokalni dnevnik — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 15. 4.: 8.05 Glasba ob delu — 8.25 Chopinovi valčki in mazurke — 8.55 Radijska šola — 10.40 Angleščina za mladino — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Pionirski tednik — 11.50 Otroci izbirajo pesmico — 13.30 Kmečka godba — 13.50 Od arije do arije — 14.20 Šport in športniki — 14.35 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.40 Mladinski mešani zbor — 17.45 Francoske popevke — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.30 V planinski koči — 18.45 Okno v svet — 20.00 Za uvod v sobotni večer — 21.00 Za prijeten konec tedna — 22.15 Za naše izseljence.

Nedelja, 16. 4.: 6.00 Veder jutranji pozdrav — 7.35 Godba na pihala — 8.00 Mladinska radijska igra — 9.05 Skladbe za otroke — 9.40 Poje zbor Slovenske filharmonije — 10.00 Še pomnite, tovariši — 11.30 Nedeljska reportaža — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.45 Koncert pri nas doma — 14.15 Voščila — 15.30 Priljubljene arije — 16.00 Humoreska tedna — 16.20 Valčki v izvedbi velikih orkestrov — 16.40 Slovenske narodne pesmi — 17.00 Za nedeljsko popoldne — 17.30 Radijska igra — 18.35 Kvintet s pevci — 20.05 Izberite melodijo tedna — 20.50 Hammond orgle — 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku.

Ponedeljek, 17. 4.: 8.05 Orkester pariške Opere — 8.40 Francoske in španske popevke — 9.20 Iz slovanskih oper — 10.15 Znani orkestri, znane melodije — 10.40 Baskovske narodne pesmi — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Za otroke — 12.00 Kvintet Niko Štritof in Štirje fantje — 13.50 Majhni ansambli — 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce: radio Zagreb — 14.35 Voščila — 15.40 Naši popotniki na tujem — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.15 Sotorjem na pot — 18.00 Športni tednik — 18.15 Rahmaninov in Čajkovski — 18.50 Človek in zdravje — 20.00 Glasbeni variete — 20.45 Kulturna tribuna — 21.00 Koncert Zagrebške filharmonije — 23.05 Mladim plesalcem.

Torek, 18. 4.: 8.05 Izberite melodijo tedna — 8.55 Radijska šola — 9.25 Orkester Slovenske filharmonije — 9.40 Planinski oktet iz Maribora — 10.40 Utrjujte svojo angleščino — 11.00 Iz opere „Štirje grobijani" — 11.40 Popevke — 12.00 Trio Slavka Avsenika — 12.25 Poljska in češka zabavna glasba — 12.45 Partizanske pesmi — 14.05 Radijska šola — 14.35 Iz Wagnerjevih oper — 15.40 Iz domače književnosti — 17.25 Dvorak: Četrta simfonija — 18.20 Za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 Izobraževalni obzornik — 20.00 Pevski zbor iz Porto Allegra — 20.30 „Po sledovih Ane Frank", radijska igra.

Sreda, 19. 4.: 8.05 Mladina poje — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.15 „Evgenij Onjegin", ljubljanska Opera — 11.30 Za cicibane — 12.00 Narodne in ponarodele — 13.30 Slovenska glasba iz preteklosti — 14.05 Radijska šola — 14.40 Otroške pesmi — 15.45 Radijska univerza — 16.00 Koncert po željah — 17.45 Jazz na koncertnem odru — 18.00 Kulturna kronika — 18.20 Od Gallusa do Hindemitha: Stevan Stojanovič Mokranjac — 20.00 „Arležanka", opera — 22.15 V ritmu današnjih dni.

Četrtek, 20. 4.: 8.05 Glasba ob delu — 8.35 Komorni zbor radia Ljubljana — 8.55 Radijska šola — 10.14 Od foxtrota do sambe — 11.00 Ruski tečaj za začetnike — 11.15 Ruske popevke — 12.25 Iz Verdijevih oper — 13.30 Veliki plesni orkestri — 13.50 Poje Slovenski oktet — 14.35 Voščila — 15.40 Iz svetovne književnosti — 16.00 Pred 1. majem: Pozdravi in čestitke — 16.30 Pri Chopinu in Lisztu — 17.15 Turizem in melodije — 18.00 Operni baleti — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Literarni večer — 22.15 Po svetu jazza.

Petek, 21. 4.: 8.30 S popevkami po svetu — 9.35 Za mlade ljubitelje glasbe — 11.00 Iz opere „Boris Godunov" — 11.30 Človek in zdravje — 11.40 Ciganski napevi — 12.00 Pozdrav iz Bosne — 13.30 Pet pevcev, pet popevk — 13.45 Vojaška godba — 14.05 Radijska šola — 14.35 Slavne baritonske arije — 15.45 Radijska univerza — 16.00 Glasbeno popoldne — 17.35 Prvomajski pozdravi — 18.15 Zabavni orkester radia Beograd — 18.30 Ljudske pesmi in plesi narodov Sovjetske zveze — 20.00 Mandoline in godala — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Z violino skozi čas — 21.15 O morju in pomorščakih — 22.15 Južni ritmi — 22.35 Moderna plesna glasba.